

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 1-2013
ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: JUBA JUBA

→ [Møt Per Flatberg](#) side 14-16

→ [Lite ulv i Norge](#) side 12-13

→ [Verner feil skog](#) side 7

480 kilometer tar 3 timer i Sverige, 7 i Norge:

TOGET TAPER TERRENG

Veien
videre
er et
felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Utgiver av Natur & miljø:

Naturvernforbundet
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 0556028

Redaktør:

Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no

Journalist:

Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Layout: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvernforbundet.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for.

INNHold: NR 1/13

”Det er ingen grunn til å tro at ulvene i Oslo vil skape problemer for mennesker. Man kan aldri si at ulven er ufarlig, men sannsynligheten for at noe skal skje er så minimal at den ikke kan tallfestes.”

Seniorforsker John Linnell, Norsk institutt for naturforskning. Side 12-13

[Det flyvende folket](#) side 4-5

[Hva skjedde i Doha?](#) side 8-9

[Superdirektorat](#) side 11

[Første Oslo-ulv på 100 år](#) side 12-13

[Møt Per Flatberg](#) side 14-16

[Bevergnag](#) side 19-21

[Blir våtmarkssenter](#) side 24-25

FASTE SIDER

[I korthet](#) / side 6, 10

[Fotokonkurranse](#) / side 22-23

[Naturvernforbundets historie](#) / side 28-31

[Nytt fra Naturvernforbundet](#) / side 24-32

[Miljøagentene](#) / side 36-37

Verner fattig skog side 7

Det norske skogvernet øker. Men for å unngå konflikter med skognæringen skjer det meste gjennom frivillig vern. I mange av områdene som vernes er det langt mellom verneverdiene.

FOTO: ØYSTEIN ROSOK

Forside: Bergensbanen mellom Dale og Stanghelle.
Foto: Helge Sunde/Samfoto/NTB Scanpix

Neste Natur & miljø kommer i april 2013.

LEDER

Vår ubegrensede makt

På klimatoppmøtet i desember møtte jeg Fremskrittspartiets miljøpolitiske talsmann Per-Willy Amundsen. En hyggelig mann, som absolutt ikke virket fremmed for å ta klimaforskningens resultater inn over seg på et visst tidspunkt. Men det var ikke hans klimaskepsis jeg ble mest overrasket og småoppørt over.

Amundsen mener miljøbevegelsen er den sterke part i klimaspørsmålet. «Det er jo ingen tvil om at det er hos dere pengene og makta ligger», sa Amundsen.

Her skurrer det kraftig i mine ører. Vi, en demokratisk miljøbevegelse med altfor få medlemmer, en økonomi som så vidt henger sammen, bygd på dugnad og frivillig innsats. Vår motpol i klimadebatten er flere av verdens største industrier: Olje-, kull- og gassindustrien, som står for rundt 85 prosent av verdens energiforbruk. Dette er industrier som bygger verdensomspennende nettverk, dikterer politikk og påvirker nær sagt alle aspekter av samfunnslivet i alle land i verden. I tillegg til dette har du industrier som er forbrukere av fossil energi: Transportindustrien, kjemikalieindustrien, gruveindustrien og mange flere. En annen motpol er land som baserer seg på fossil energi for å vokse, noe som gjelder

de fleste land i verden.

Dette er bare noen av kreftene vi kjemper mot i klimasaken. Den miljøpolitiske talsmannen for et potensielt regjeringsparti mener altså likevel at miljøbevegelsen er sterkere enn alle disse, tross at både nasjonale og globale utslipp vokser, en internasjonal miljøavtale har vært i det blå i over 20 år og vi har en olje- og energiminister som skriver ut sårbare havområder på blå resept til allerede pengesterke oljeselskaper.

Takk for tilliten, Per-Willy Amundsen. Det er fint at du har trua på oss. Men jeg må nok skuffe deg og si at vår makt er atskillig mer begrenset enn du tror. Det er ikke slik at miljøbevegelsen dikterer forskere og FN. Det er forskerne som har beskrevet hvordan jorda påvirkes av utslippene, og en stor andel av verdens befolkning mener det er grunn til å være bekymret for dette. Det er et stort problem hvis sentrale politikere har en så forvrengt analyse av virkeligheten at de tror miljøbevegelsen er den store, mektige edderkopp som dikterer verdens politikk. Vi forsøker bare, etter beste evne, å gjøre verden til et bedre sted for alle.

Kristian S. Aas / Redaktør

Flere fly, færre og tregere tog:

DET FLYVVEN

Nordmenn flyr mest i Europa. En sammenligning med Sverige viser at Norge har nesten tre millioner flere flypassasjerer enn Sverige, tross halv befolkning. Norge har langt færre og tregere togavganger, og flere flyavganger.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

På ett område er Norge «annerledeslandet»: Vi flyr mye, og har tregere tog. Det viser en sammenstilling av data som Natur & miljø har gjort i forkant av fremleggningen av Nasjonal transportplan i vår. Og bedre skal det ikke bli. Forslaget til transportplan prioriterer raskere tog lavt. Punktlighet, driftsstabilitet, ny grunnrute-modell, universell utforming på stasjoner og godsterminaler prioriteres alle foran «utvikling av eksisterende og bygging av nye strekninger for persontrafikken».

FIRE TIMER TREGERE

I Sverige har man prioritert tog høyere. Mellom Stockholm og Göteborg, en strekning som er omtrent akkurat like lang som Oslo-Bergen, går det ukentlig 177 tog, mot 35 mellom Oslo og Bergen. Det raskeste av disse bruker bare 2 timer og 51 minutter, mens tilsvarende reise i Norge tar nær fire timer lengre tid. Likevel planlegges det en helt ny bane, den såkalte Götalandsbanan, mellom Stockholm og Göteborg via Linköping og Jönköping. Den skal forkorte reisetiden til to timer.

- MER KONSENTRERT BEFOLKNING

- At toget står såpass mye sterkere på hovedrelasjonene i Sverige har naturligvis sammenheng med reisetid og frekven-

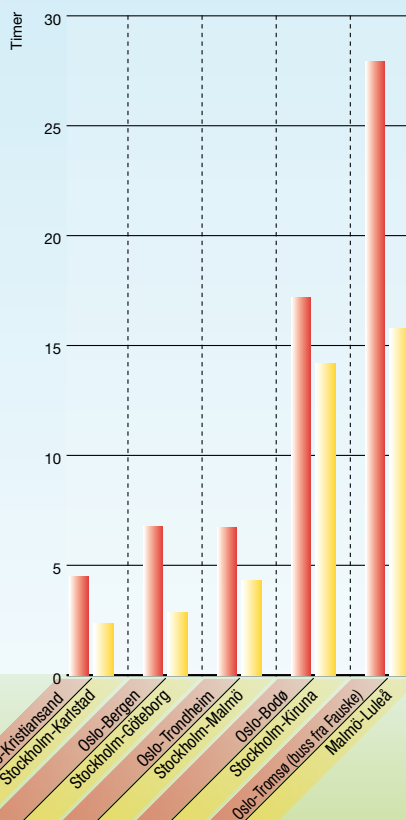
ser. Toget har i dag rundt 20 prosent av trafikken mellom Østlandet og Hordaland, og noe lavere andel til Trøndelag, sier Jon Martin Denstadli i Transportøkonomisk institutt i en kommentar til Natur & miljø's undersøkelse.

Denstadli nevner også at Sverige har en mer konsentrert befolkning enn Norge. Götalandsbanan vil gå innom sju byer med befolkning på over 50 000 personer. Til sammenligning har Norge bare ni byer i hele landet med en slik befolkning.

Nordmenn flyr – svensker tar toget

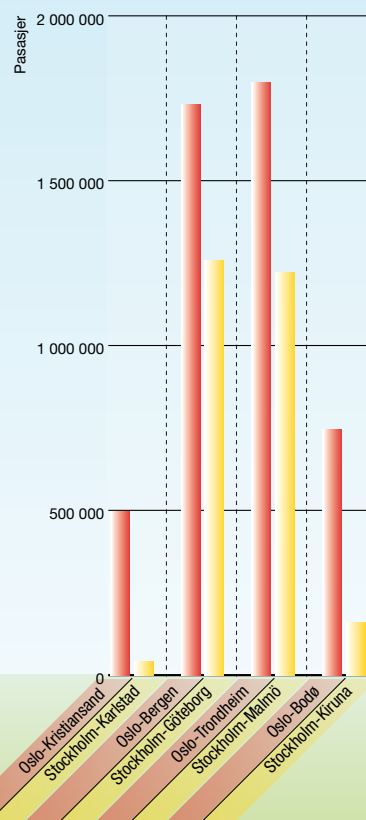
Grafikken viser trafikken på sammenlignbare strekninger i Norge og Sverige.

Reisetid med tog

Kilder: Google Maps/nsb.no/sj.se/resplus.se.

Passasjerer på fly 2011-2012

Kilde: Eurostat

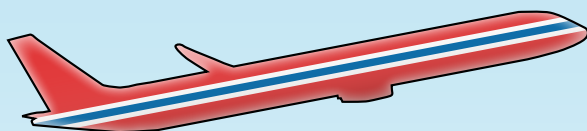
IDE FOLKET

KNAPT UTVIDET SIDEN 1962

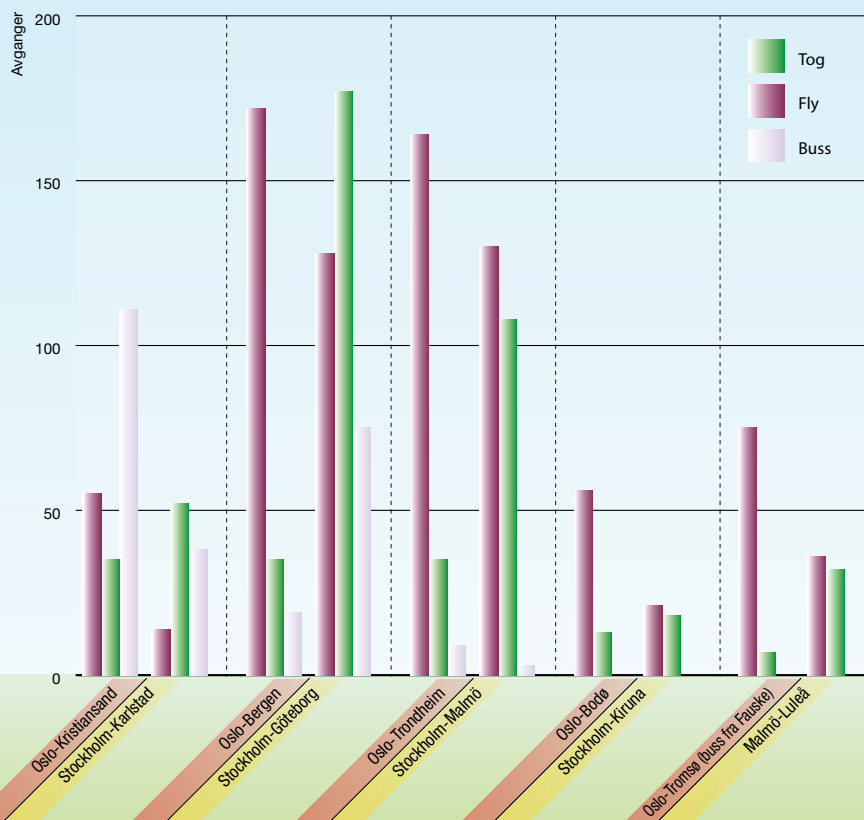
I Norge planlegges det bare vesentlige forbedringer i Inter City-området rundt Oslo. Bergen-Arna skal få dobbeltspor, og Trønderbanen skal elektrifiseres. Men det gjøres ingen store grep for å få lang-

distansereisende over fra fly til tog. En slik satsing er ikke engang nevnt i Nasjonal transportplan. Høyhastighetstog omtales bare så vidt i planen som skal legge grunnlaget for Norges transportsatsing fra 2014 til 2023. Og det norske jernba-

nenettet er ikke utvidet siden 1962, med ett unntak: En rask toglinje fra Oslo til flyplassen. Den svenske Götalandsbanan er planlagt med fartsgrense på 320 kilometer i timen, 110 km/t raskere enn Gardermobanen.

Ukentlige avganger fly-tog-buss

Kilder: Google Maps, nsb.no, sj.se, resplus.se, blataget.se, 177nordland.no, tromsøkortet.no, sas.no, norwegian.no, wideroe.no, malmoaviation.se, nextjet.se, nor-way.no, konkurrenten.no, lavprisekspresen.no, swebus.se, bussia.se, bus4you.se, gobybus.se

BANE PÅ VENT

Selv relativt små satsinger på nye strekninger har blitt satt på vent i Norge. I 1992 ble Ringeriksbanen vedtatt, en ny bane mellom Sandvika i Bærum og Hønefoss. Banen vil forkorte togstrekningen mellom Oslo og Bergen med over en time, og ble vedtatt samtidig som ny stamvei på samme strekningen. Men mens stamveien ble åpnet i 2000, har togstrekningen stadig blitt utsatt. Nå kjempes det for å få banen inn i Nasjonal transportplan, som skal legges frem av Regjeringen i vår.

KREVER TOGSATSING

54 organisasjoner og tre fylkesordførere undertegnet i januar et opprop hvor de krever at den kommende transportplanen fører til reduserte utslipp av klimagasser fra transportsektoren. Veiutbyggingene i planen vil alene gi en økning av utslippene på 200 000 tonn CO₂ årlig, og økningen i flytrafikken kommer i tillegg. Naturvernforbundet krever økt satsing på tog for å få utslippene redusert istedenfor økt.

– Jernbanen i Norge er i en vanskelig situasjon. Regjeringen må nå vri innsatsen fra motorvei- og flyplassutvidelser til sterk satsing på jernbanen. Transportplanen må gi grønt lys for videre utredning og planlegging av nye baner for person- og godstog mellom de store byene i Sør-Norge. Vi trenger klare signaler om at vi i framtida får en attraktiv jernbane som kan konkurrere med fly, privatbil og vogntog, sier Holger Schlaupitz, fagleder for samferdsel i Naturvernforbundet.

GRAFIKK: KETILL BERGER, FILM & FORM

Jan Mayen er vernet. Både Klif og DN fraråder oljevirkosomhet ved øya.

FOTO: KATE MCKENNA/FLICKR.COM

Fraråder oljeboring

■ Begge fagdirektoratene på miljø fraråder oljeboring ved Jan Mayen. Olje- og energidepartementet vurderer å åpne et område på cirka 100 000 kvadratkilometer rundt øya for oljevirkosomhet, men innspillene avdekker svært store miljøbekymringer.

– Klima- og forurensningsdirektoratet fraråder at området skal åpnes for olje- og gassvirkosomhet. Årsaken er at her er det svært mange utfordringer på en gang. Avstanden til land gjør at det vil ta uakseptabelt lang tid å få fram beredskapsressurser, og det taler for at det må bygges opp en særskilt beredskap på Jan Mayen. Men, det kan neppe gjøres uten å komme i konflikt med vernesonen som omfatter nesten hele øya. I tillegg har området svært tøffe værforhold, sier Ellen Hambro, direktør for Klif8.

– Områdene ved Jan Mayen er viktige for ei rekke sårbare artsgrupper. Dette tilsier at den menneskelige aktiviteten bør være så skånsom som mulig, sier Janne Sollie, direktør i Direktoratet for naturforvaltning.

I fjor høst demonstrerte Natur og Ungdom i Stavanger for bybane. Første slag ble tapt, da fylkestinget valgte superbuss.

FOTO: STÅLE MADLAND SCHJELDERUP, STAVANGER KOMMUNE

Ikke bybane i Stavanger

■ Det blir nok ikke bybane i Stavanger/Sandnes-området i denne omgang. Fylkestinget i Rogaland sa før jul ja til å utrede en superbuss-løsning for regionen, i stedet for bybane. Per A. Thorbjørnsen i Stavanger Venstre er oppgitt etter vedtaket i fylkestinget.

– Fylkestinget har sviktet sin rolle. Det er tid for omkamp, skriver han i et innlegg i Rogalands Avis.

Stor bot etter dieselutslipp

■ Bedriftene Uno-X Energi og Securitas er ilagt en av norges-historiens største miljøbøter etter et dieselutslipp på Karmøy i 2011. Cirka 121 000 liter marin diesel ble sluppet ut etter at en dreneringsventil var blitt stående åpen etter drenering av vann fra en tank med lagringskapasitet på 6000 kubikkmeter.

Etterforskningen avdekket at det var to personer ansatt i sikkerhetselskapet Securitas som utførte selve dreneringen av vann fra oljetanken, og disse var under opplæring og uten tilsyn. Uno-X har godtatt en bot på fire millioner kroner, mens Securitas har godtatt en bot på 2,5 millioner kroner.

Nasjonalparknabo til Svartisen

■ I desember fikk Norge sin 36. nasjonalpark. Láhku nasjonalpark ligger i Nordland, i kommunene Beiarn, Gildeskål og Meløy, og omfatter Norges største område med alpint karstlandskap. Store områder med slikt landskap har skapt et område med mange dype juv, grotter og underjordiske elver.

– Láhku nasjonalpark har kvaliteter som er spennende enten du søker storslagent utsyn å hvile blikket på, eller skjønnheten i det lille, som en plante, sier seksjonssjef Olav Nord-Varhaug i Direktoratet for naturforvaltning i en pressemelding.

FOTO: FYLKESMANNEN I ØSTFOLD

Ulike typer miljøfarlig avfall ble funnet spredt i en skråning hos ett av de kontrollerte bilverkstedene.

Ni av ti bryter miljøregler

■ Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) har gjennomført en landsomfattende tilsynskampanje av bilverksteder og bilpleiefirmaer. Resultatet var kraftig nedslående: bare 30 av 300 kontrollerte virksomheter hadde sitt på det tørre.

– Resultatene er nedslående, og vi ser svært alvorlig på at vi ikke finner tegn til forbedring fra tidligere aksjoner. Mange av virksomhetene er fortsatt ikke kjent med risikoen de utgjør for miljø og helse, selv om potensialet for miljøskade kan være stort, sier Bjørn Bjørnstad, avdelingsdirektør i Klif, på direktoratets nettsider.

Ved én virksomhet ble avfall brent da kontrollørene kom på tilsyn. I tillegg ble det funnet ulike typer avfall, som inneholder miljøskadelige stoffer, spredt i en skråning

VERNER FATTIGERE SKOGER

FOTO ØYSTEIN RØSOK

Utvidelse av Midtjellmosen naturreservat i Aurskog-Høland er blant de 29 nye verneområdene. Området er fattig og domineres av myr. Det har bare lokale og regionale verneverdier.

I januar fikk vi 29 nye naturreservater, blant dem vakre Midtjellmosen i Akershus. Men det er ikke bare rike skoger som vernes. I mange av dem er det langt mellom verneverdiene.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell har fått hundre millioner kroner ekstra til skogvern, og 25. januar brukte han en pen slump. Hele 80 kvadratkilometer produktiv skog ble sikret mot hogst. Men er det de beste og mest verdifulle områdene som vernes?

I løpet av de siste ti årene har skogvernet i Norge gått fra å være styrt av myndighetene til en ordning hvor skogeiere selv melder inn områder for vern. Noen av skogene har store verdier, men langt fra alle. På Solhjells siste liste er det ti områder med nasjonale verneverdier. To tredeler har bare lokale eller regionale verdier, noe som betyr at mangfoldet av arter og naturtyper er fattigere. Samtidig ligger en rekke unike skoger med internasjonale verneverdier ubeskyttet. De siste årene er det hogd flere ganger i slike verdifulle gammelskoger.

– MANGE VIKTIGE OMRÅDER

Naturvernforbundet hilser Solhjells nye naturreservater velkommen.

– Her er det mange viktige og bra områder, for eksempel Gaupsteinmarka, som Naturvernforbundet i Oslo og Akershus lenge har kjempet for å verne. Det er også veldig positivt at vi har fått utvidet flere naturreservater slik at vi får større sammenhengende områder, sier Gjermund Andersen, leder i Naturvernforbundets skogutvalg.

UTELUKKER IKKE AKSJONER

Han er glad for Regjeringens satsing, men frykter at de siste unike skogene kan gå tapt fordi man kun satser på frivillig vern.

– Det frivillige skogvernet demper konflikten med skogbruket, men øker konflikten med miljøsidene. Vi kan ikke bare sitte og se på at noen av de mest verdifulle skogene våre hogges bare fordi Regjeringen er redd for konflikt med skogeierne, sier Andersen.

Han utelukker ikke at Naturvernforbundet vil gå til aksjoner hvis unike skoger står i fare.

TILBYR VERDILØSE SKOGER

En fersk rapport fra Biofokus viser at områdene som skogeierne tilbyr til vern har langt lavere verdier enn tidligere. Hele

12,5 prosent av områdene som ble tilbudt i 2011 var helt verdiløse som naturreservater.

Skal mangfoldet i norske skoger sikres må minst 4,6 prosent av de produktive skogene vernes. Da de rødgrønne tok over var 1,4 prosent vernet. Nå har vi kommet opp i 2,7 prosent.

– Når man ikke vernes de beste områdene må det vernes mye mer enn 4,6 prosent. Det er mangfoldet av arter og naturtyper som skal tas vare på. Er skogen fattig, må man verne mye større områder, sier Andersen.

SKAL VERNE DE BESTE FØRST

Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell sier til Natur & miljø at det er en forutsetning at skogvernarbeidet fanger opp de områdene som har høyest verneverdi.

– Vi har presisert overfor Direktoratet for naturforvaltning at i køen av områder til frivillig skogvern skal man prioritere områder med høy verneverdi, sier Solhjell.

Det samme gjelder verdifulle områder som står i fare for å bli hogd.

– I noen få tilfeller kan det være en utfordring dersom private skogeiere ikke ønsker å tilby frivillig vern av skog som har store verneverdier, sier Solhjell.

– Politikerne er jo interessert i at vi skal ha mest mulig drit rundt omkring, som gaupe og alt mulig. Dem skjønner ikke mangfoldet i naturen. Beveren er jo en rotte. En svær rotte. Når de begynner å komme inn i boligområdet her, så blir det jo koselig. Men jeg har ikke skyti dem.
Grunneier Hans Jørn Hansen ved Sande mølle etter å ha blitt spurt om han har skutt bever uten fellingstillatelse. (Gjengangeren)

– Noen må forklare Sp forskjellen på «rovdyrforlik» og «for rovdrylik».
Lederartikkel i Dagens Næringsliv.

– Dette utspillet fra NJFF fremstiller medlemmene som en triggerhappy og rovdryhatende gnomegjeng som har lest eventyret om «Rødhette og Ulven» et par ganger for mye.
Innlegg fra bloggen «På hjortefot» om Norges Jeger og Fiskeforbunds utspill om at navnekonkurransen for ulv er disneyfisering av ville dyr.

– Nå viser Helga Pedersen og flertallet i AP sin programkomité hvor de virkelige står, og de viser at de ikke bryr seg en døyt om miljøinteressene.
NU-leder Silje Lundberg etter at APs programkomité gikk inn for utredning av oljeboring i Lofoten og Vesterålen. (Aftenposten)

– «Copenhagen» er blitt eit kodeord for alt som kan gå galt i klimaforhandlingane.
Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell viser i et innlegg i Aftenposten at han har fulgt med.

– Hadde det vært olje i helvete hadde Statoil villet konsekvensutrede.
APs programkomité's innstilling skaper sterke reaksjoner fra stortingskandidat Torgeir Knag Fylkesnes. (Nordlys)

– Nationen har samme forhold til debatten om rovdry som Italias Berlusconi har til lettkledd småjenter: Det er billig moro.
Stortingskandidat Rasmus Hansson (MDG) fryrer løs. (Nationen)

VIL BRYTE MED

FNs klimasjef Christiana Figueres og konferansepresident Abdullah bin Hamad Al-Attiyah i forhandlinger med Russland, Hviterussland og Ukraina under toppmøtets siste dag.

Russland, Ukraina, Hviterussland og Kazakhstan truer med å bryte med Kyoto-avtalen. De bestriker vedtakene som ble gjort på klimatoppmøtet i Doha, og ønsker omkamp om salg av ubrukte klimakvoter samt avtalens målsetninger om utslipp-skutt.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
 ka@naturvernforbundet.no

Etter Kyoto-avtalens første periode satt Russland, sammen med andre land i den tidligere østblokken, på ubrukte klimakvoter verdt 13 milliarder tonn CO₂. Disse kvotene er verdipapirer, og Russland, Ukraina, Hviterussland og Kazakhstan ønsker muligheten til å selge disse kvotene. Vedtakene på klimatoppmøtet i Doha

gjør imidlertid disse kvotene nær ubrukbare, og skjemper i tillegg utslippkravene til landene, som må begrense sine utslipp til nivået fra 2008-2010.

KLUBBET NED

Russland protesterte på avtaleforslaget allerede under vedtakene i Doha. De ble imidlertid ignorert av konferansens president Abdullah bin Hamad Al-Attiyah, som klubbet gjennom vedtak for vedtak mens den russiske delegasjonen veivet med armer og dunket navneskilt i bordet.

– Det er vanskelig for meg å forstå at du ikke så eller hørte at jeg smalt vår navneplate i bordet, en handling som ikke er i tråd med russisk forhandlingsetikette. Det er første gang i disse forhandlingene jeg har sett en slik oppførsel fra presidenten, sa en opphisset russisk sjefforhandler Oleg Shamanov under Doha-møtets oppsummering.

«ET SETT AV TILTAK»

De fire landene hadde et eget klimamøte i Minsk i januar, der de ble enige om

KYOTO

FOTO: IISD

«et sett av tiltak for å sikre interessene til Russland, Hviterussland, Ukraina og Kazakhstan på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå», ifølge klimanyhetstjenesten RTCC. Hva tiltakene går ut på er ikke kjent.

Hvis de tidligere sovjetrepublikkene trer ut av Kyoto-avtalen vil bare EU-landene, Sveits, Monaco, Liechtenstein, Kroatia, Island og Australia være bundet av avtalen. Canada, Japan og New Zealand varslet at de ville trekke seg ut allerede før klimatoppmøtet i Qatar.

- Ingen avgjørelse er tatt. Nå undersøker vi vedtakene med hensyn på deres legale og tekstmessige konsistens. Beslutningene og endringene fra Doha er, etter vårt syn, ikke slik at de kan fortolkes klart. Etter denne runden vil vi bestemme oss. Likevel er min fortolkning av Kyoto-utfallet i Doha slik at jeg ikke tror det finnes noe håp om at Hviterussland, Kazakhstan eller Ukraina vil kunne støtte beslutningene rundt Kyoto 2, sa Alexander Grebenkov fra den hviterussiske delegasjonen til Reuters Point Carbon etter møtet.

FOTO: MYEVESES/FICKR.COM

En tredel av USAs areal opplevde tørke i 2010 og 2011. Nå kobles ekstremværet til menneskeskapte klimaendringer. USA er selv den fremste motstanderen mot et system som skal kunne gi erstatninger for tap og skade som følge av slike klimaendringer.

Et lite steg videre for klimaet

I løpet av året skal prinsippet om ansvar for tap og skade ved klimaendringer bakes inn i FNs klimakonvensjon. Forhandlerne innser nå at det ikke lenger er nok med utslippsreduksjon og avbøtende tiltak.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Klimaendringene er her, og flere ekstreme værhendelser de siste årene skyldes, eller har blitt forsterket av, menneskeskapte klimaendringer. Det viser flere rapporter som har kommet i løpet av 2012. På klimatoppmøtet i Doha gikk alliansen av små øystater (AOSIS) sterkt inn for å innarbeide et prinsipp om erstatning for tap og skade ved slike hendelser.

REDDE FOR SØKSMÅL

USA var den sterkeste motstanderen av å utvide klimaforhandlingenes horisont til også å dekke tap og skade. De er den historisk sett største bidragsyteren til atmosfærens innhold av klimagasser, og er redde for at en godkjenning av prinsippet kan føre til søksmål mot USA. Øystatene presset imidlertid sterkt på i Doha, og fikk gjennomslag for at FN i løpet av året skal «etablere en institusjon, muligens en mekanisme», for å håndtere tap og skade.

- Dette er en svak formulering, men likevel et klarsignal til å begynne å jobbe med det. USA var sterkt imot å opprette et nytt fond, og derfor ble

formuleringene svake. Men prinsippet er inne, sier klimaforsker Steffen Kallbekken i Cicero, som fulgte Doha-forhandlingene tett.

NYTT PRINSIPP

De første årene etter at FNs klimakonvensjon ble etablert i 1992 var all innsats rettet mot å kutte klimagassutslippene. Etter hvert som utslippene bare har økt, handler en viktig del av forhandlingene om å tilpasse samfunnet til de klimaendringene som uansett vil komme. Nå, når det finnes belegg for at ødeleggende ekstremvær dels skyldes klimaendringer, kommer spørsmålet om erstatninger for tap og skade inn. De fleste landene som har sluppet ut mye klimagasser er rike, industrialiserte land, mens landene som er mest sårbare for klimaendringer i all hovedsak er små øystater og lavtliggende utviklingsland.

NYTT SPOR I FORHANDLINGENE

De to forhandlingssporene som startet etter klimatoppmøtet i Bali, ett om Kyoto-avtalen og ett om en verdensomspennende avtale, er nå historie. Resultatene skal tas med inn i det nye forhandlingssporet ADP, som har som mandat å produsere en ny, verdensomspennende klimaavtale som etter planen skal vedtas på toppmøtet i 2015.

- De mest progressive landene valgte ikke å snakke om den nye avtalen i år. Den politiske situasjonen er veldig vanskelig. Med mindre det kommer betydelige politiske endringer i nøkkel-land som USA og Kina, ser det ikke lyst ut for en ny avtale, sier Kallbekken.

FOTO: LINE LÖNNING, NATUR OG UNGDOM
Svein Tveitdal leder kampanjen Klimavalg 2013. Her holder han foredrag under sommernes miljøfestival.

41 organisasjoner vil ha klimavalg

Besteforeldrenes Klimaaksjon har samlet 41 ulike organisasjoner som ønsker å gjøre høstens stortingsvalg til et klimavalg. De planlegger ulike aktiviteter frem mot valget, for å dreie oppmerksomheten mot klimatrusselen. Målet er å gjøre klimahandling til et folkekrav.

Svein Tveitdal, kampanjens leder, mener de internasjonale

klimaforhandlingene er viktige.

– Men like viktig er en sterk og tydelig folkeopinion som støtter de mest handlingsvillige og svekker de kreftene og de politikerne som helst ikke vil gjøre noe særlig, fordi de er redde for at det vil svekke økonomi og konkurransekraft på kort sikt – eller fordi de rett og slett ikke forstår alvorret, skriver

Tveitdal på aksjonens nettsider.

Han mener det er avgjørende at det tas grep for å møte klimatrusselen nå.

– Med dagens utslippstrender er det mer sannsynlig at temperaturen stiger med seks grader enn med to grader. Det vil gi en verden som best kan beskrives gjennom science fiction, skriver Tveitdal.

Forskningen gir liten støtte til klimaskeptikere

Den amerikanske forskeren James Lawrence Powell, medlem av USAs National Science Board, har gjennomgått 13950 forskningsarbeider om klima, for å finne ut hvor mange av disse som ikke støtter teorien om menneskeskapt global oppvarming. Det viste seg å være 24, eller 0,0017 prosent

av alle artiklene.

– Så la oss være klare og tydelige: Det er ingen vitenskapelig uenighet om menneskeskapt global oppvarming. Klimafornektelse er 100 prosent konstruert politisk og næringslivssponset tull, skriver miljøblogger og astronom Phil Plait i sin blogg på Slate.com.

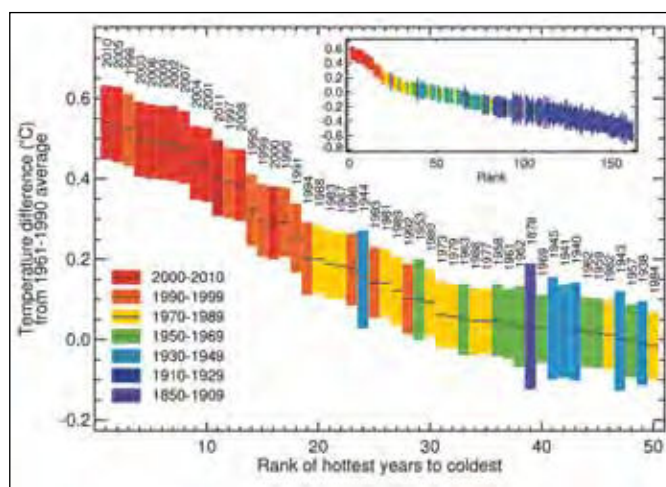
Oppfordrer til næringslivsdugnad

Skrisreder Elisabeth Grieg, meteorolog Siri Kalvig og investor Jens Ulltveit-Moe oppfordrer norsk næringsliv til klimadugnad.

– Vi har bare en klode og vi har ikke noe annet valg enn at alle må være med på å bidra til å senke utslippene. På mange måter er dette en global dugnad, og da må alle,

du og jeg, bedrifter og stater, tenke gjennom hvordan vi kan bidra i en slik dugnad, sier Grieg til Bergens Tidende.

De tre lederne mener landets bedrifter har et fortrinn sammenlignet med tregheter i politiske prosesser, hvor «utvikling av tverrnasjonale klimaavtaler tar lang tid».

Tabellen viser de varmeste registrerte årene, etter avvik fra 1961-1990-normalen.

KILDE: MET OFFICE

16 år uten varming?

Investor Øystein Stray Spetalen hevdet nylig at det ikke er registrert global oppvarming de siste 16 år. Det samme hevdet den kjente klimaskeptikeren Christopher Monckton under klimatoppmøtet i Doha, da han kapret plenumsalen og utga seg for å være delegat fra Burma.

Påstanden stammer fra et oppslag i britiske Daily Mail fra oktober i fjor. Der ble det hevdet at Met Office i Storbritannia, tilsvarende Meteorologisk institutt, hadde utgitt en rapport som beviste at den globale oppvarmingen hadde stoppet. Svaret fra Met Office kom imidlertid raskt.

Utrekningene i Daily Mail hadde nemlig tatt utgangspunkt i august 1997, som var

ekstremt varm på grunn av El Niño-effekten, og august 2012, som var spesielt kald grunnet den motsatte effekten, La Niña. Dermed blir tallene svært misvisende for den menneskeskapte faktoren.

– Hvis du bruker en annen periode blir trenden veldig forskjellig. For eksempel hvis du ser utviklingen fra 1979 til 2011 innebærer dette en økning på 0,16 grader celsius per tiår, i motsetning til 0,03 grader for august 1997-august 2012. Ser man på påfølgende tiår i denne perioden er hvert nye tiår varmere enn det forrige. Åtte av de ti varmeste årene som er registrert har kommet i det siste tiåret, skriver Met Office i et tilsvarende svar til artikkelen.

Vi som jobber på jernbanen er stolte fordi vi også gjør en innsats for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

OPPRETTER SUPERDIREKTORAT

1. juli slås Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) sammen til Miljødirektoratet.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Miljøet får ett samlet superdirektorat til sommeren. Hovedkontoret for det nye direktoratet vil ligge i Trondheim, men mange viktige funksjoner vil fortsatt være i Oslo.

– Med denne sammenslåingen får vi en mer slagkraftig gjennomføring av miljøpolitikken. De ulike miljøproblemene er tett sammenvevd, og arbeidet med blant annet klima, luft og vann må ses i sammenheng. Oppgavene i dag er i for stor grad organisert etter gårdsdagens miljøutfordringer.

Vi gjør nå miljøpolitikken bedre, mer effektiv og helhetlig, sier miljøvernminister Bård Vegar Solhjell i en pressemelding om sammenslåingen.

DELTE MENINGER

Blant organisasjoner og stiftelser som arbeider med miljø er det delte meninger om sammenslåingen. Naturvernforbundet er betinget positive.

– Det er svært spennende med et nytt miljødirektorat, og helt riktig å se klima, forurensning og biologisk mangfold i sammenheng. For Naturvernforbundet blir det trolig enklere å forholde seg til ett direktorat istedenfor to, sier generalsekretær Maren Esmark.

– Men det er viktig at det nye direktoratet er operativt fra dag én, og at man ikke bruker for mye tid på selve sammenslåingen. I tillegg håper vi det blir ansatt en miljødirektør som er faglig dyktig og tør å delta i samfunnsdebatten, sier Esmark.

Ellen Hambro leder i dag Klif, mens Janne Sollie leder DN. Fra sommeren erstattes de av én miljødirektør i et sammenslått superdirektorat for miljø. FOTO: JOHN PETTER REINERTSEN/KLIF OG SIRI NORDBERG/DN

KONFLIKTER KAN BLI HOLDT INTERNT

Marius Holm, daglig leder i stiftelsen Zero, er imidlertid mer lunken. Til Teknisk Ukeblad uttrykker han bekymring over at viktige interesseomsetninger i samfunnet kan reduseres til et internt anlig-

gende mellom direktoratets embetsfolk.

– Samfunnsdebatten har ikke vondt av at ulike faglige perspektiver fra myndighetenes eksperter kommer til overflaten gjennom høringstutalelser, sier Holm.

BESS JAHRES STIFTELSE

Søknad om midler. Søknadsfrist 10. april 2013.

Bess Jahres Stiftelse er en ideell stiftelse med formål å støtte:

- Etablering, drift og bevaring av våtmarksområder og andre fuglereservater i Norge og reservater i utlandet av betydning for norske trekkfugler.
- Norsk Ornitologisk forening og andre formål med tilknytning til naturvern og vern om planter og dyreliv.
- Formål av kulturell eller historisk betydning for Sandefjord og omland.
- Andre allmenntilgittige formål, derunder støtte til eldre og bidrag til utdanning for evnerik ungdom.

Søknad om støtte innen disse formålene sendes pr. post til:

Bess Jahres Stiftelse
Postboks 271
3201 Sandefjord

Søknaden må inneholde:

Navn og adresse. For forening, organisasjon og lignende også navn på ansvarlig person. Kort begrunnelse med formål, prosjekt, virksomhet etc. For større prosjekter også budsjetter.
Kontonummer.

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nof.no

En anerkjent og effektiv
oljevernorganisasjon
og pådriver innen
kompetanse og
teknologutvikling

VANLIG MED ULV I

Det er ikke bare Oslo som har fått sine egne ulver. Rett utenfor Berlin ble nylig et ulvepar med en valp sett. I store deler av Europa er det slett ikke uvanlig med ulv i nabola- get.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Begeistringen for osloulvene Fenris og Frøya har vært overveldende. Det kom inn nesten to tusen navneforslag i konkurranse som Naturvernforbundet arrangerte sammen med NRK Østlandsendingen og VG. Men hvordan er det å leve med ulver så nær en storby? Det er lenge siden vi hadde erfaring med det i Norge. Forrige gang det bodde ulver i Os-

lo var på 1800-tallet, men å leve nær ulv er slett ikke uvanlig i Europa.

– POSITIVE TIL ULV I BERLIN

Du skal ikke bevege deg langt utenfor tettbebyggelsen i Brandenburg før du befinner deg inne i et ulverevir. Etter at ulven ble fredet i 1990 har den tyske ulvestammen vokst raskt, og rett før jul kom nyheten om at også Berlin har fått sine egne ulver. Et ulvepar med en valp har slått seg ned 25 kilometer utenfor byen. I november ble de «fanget» av et viltkamera.

– Så langt er folk i Berlin ganske positive til ulvene. Det er ikke uventet, for urbane mennesker ser gjerne mer positivt på ulver enn folk på landsbygdene, forteller Janosch Arnold, biolog i WWF Tyskland, til Natur & miljø.

– Dette er faktisk første gang ulvene er nær en så stor by som Berlin. Sammenlignet med Norge lever likevel ulvene nær befolkede områder, fordi Tyskland er ganske tett bebygget. Nå har vi 19 ulveflokker, og det har ikke vært et eneste angrep på mennesker eller andre hendelser av noe slag. Konflikt med sauebønder er imidlertid vanlig, avhengig av i hvilken grad buskapsen er beskyttet, forteller Arnold.

– INGEN GRUNN TIL FRYKT

Seniorforsker John Linnell i Norsk institutt for naturforskning (NINA) er ekspert på arter som skaper konflikter med mennesker. Han mener at det ikke er noen grunn til å frykte ulv, hverken i Hedmark, Oslo eller Berlin.

– Det er ingen grunn til å tro at ulvene i Oslo vil skape problemer for mennesker. Man kan aldri si at ulven er ufarlig, men sannsynligheten for at noe skal skje er så minimal at den ikke kan tallfestes. Jeg ville ikke endret livsstil på grunn av osloulvene, sier Linnell.

Det man likevel skal være obs på er at ulveflokker kan ta hunder.

– Noen steder går dette helt greit, men enkelte steder ser ulvene på hunder som en trussel og begynner å ta dem. Det er noe man bør ha beredskap på og sette i gang tiltak hvis det skjer, sier Linnell.

TUSENVIS AV ULVER I EUROPA

Selv om ulven i Norge er utrydningstru-

Ulver i nasjonalparken Bayerischer Wald i Tyskland.
FOTO: BEN HARRINGTON

NABOLAGET

et, er det tusenvis av ulver i Europa. I den europeiske delen av Russland er det cirka 20 000 ulver, Romania har 2500, Spania og Ukraina har cirka 2000 hver, i Hviterussland er det 1500-2000, mens Bulgaria har cirka 1000. Det er hundrevis av ulver i Serbia, Italia, Bosnia og Hellas og flere hundre i Polen, de baltiske landene, Slovakia, Portugal, Frankrike og de tidligere jugoslaviske republikkene. Den norske bestanden teller mellom 28 og 32 dyr.

Alle ulvene til tross, det er svært sjel-

den de angriper mennesker. En studie fra NINA i 2002 viser at bare fire mennesker er drept av ulv i Europa siden 1950. I tillegg ble fem mennesker drept av ulv med rabies. I Nord-Amerika kjenner man bare til tre tilfeller der ulv har drept mennesker. Til sammenligning ble åtte personer drept av storfe mellom 1997 og 2008, bare i Norge, og tre barn er drept av hunder etter 1994 her til lands. I Norge er det 200 år siden sist noen ble drept av ulv.

Nesten alle har mer ulv

Av alle land som har ulv i Europa, har knapt noen færre ulver enn villmarkslandet Norge. Selv smålandene i Baltikum, Slovakia og Albania har hundrevis av ulver.

Her er listen over populasjon av ulv i europeiske land.

Russland: Ca 20 000

Romania: 2300-2700

Spania: Ca 2300

Ukraina: Ca 2000

Hviterussland: 1500-2000

Bulgaria: Ca 1000

Serbia: 750-850

Italia: 600-800

Bosnia: 650

Hellas 300-600

Polen: 400-500

Latvia: 200-400

Slovakia: 200-400

Litauen: Ca 300

Portugal: 200-300

Makedonia: 267

Estland: 200-250

Frankrike: Ca 250

Albania: 200-250

Sverige: 202-235

Kroatia: 168-219

Finland: 150-165

Tyskland: 40-50

Slovenia: 32-43

Norge: 28-32

Sveits: 8

Østerrike: 2-8

Tsjekkia: 1

KILDE: LARGE CARNIVORE INITIATIVE FOR EUROPE 2012, INTERNATIONAL WOLF CENTER, ROVBASEN

225 rovdyr drept i fjor

Hele 111 jerver ble skutt i fjor. 42 av dem ble skutt i omstridt hijakt.

FOTO: JAMEN PERCY/ISTOCKPHOTO

225 store rovdyr ble drept i Norge i 2012, blant dem hele 111 jerver. Man må helt tilbake til 1878 for å finne et høyere antall jerver drept.

Antall drepte rovdyr fortsetter på det svært høye nivået det har ligger på de siste årene. De siste ti årene er 1729

rovdyr drept i Norge. Ikke siden slutten av 1800-tallet er det skutt like mange rovdyr over en tiårsperiode.

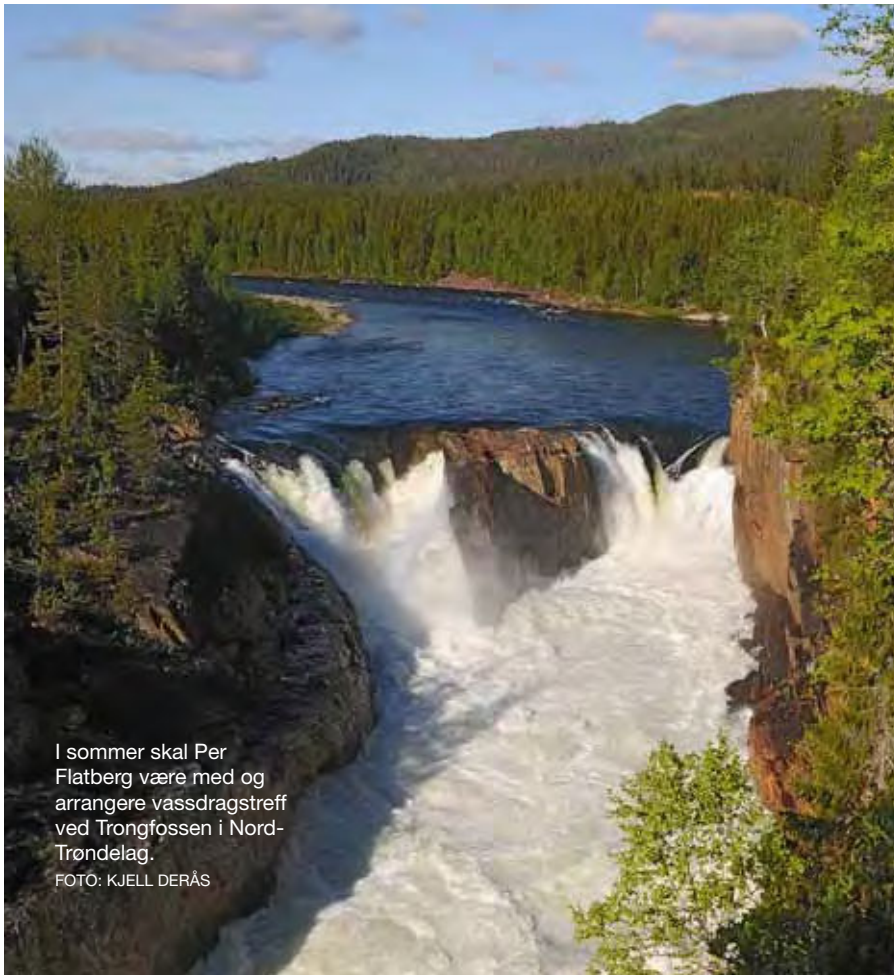
Sammenlignet med rekordåret 2011 ble det skutt flere jerver og færre gaupe, mens omtrent like mange ulver og bjørner ble drept. Hele 95 prosent av rovdynene ble i fjor drept i lovlig jakt.

Rovdyr drept i Norge

År	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2003-2012
Ulv	6	4	9	1	6	3	6	8	10	10	63
Jerv	30	31	45	59	58	73	65	71	80	111	623
Gaupe	73	45	54	66	80	111	125	154	149	90	947
Bjørn	4	1	6	4	12	12	18	10	15	14	96
Totalt	113	81	114	130	156	199	214	243	254	225	1729

STORE ROVDYR DREPT I NORGE I PERIODEN 2003-2012. KILDE: ROVBASEN

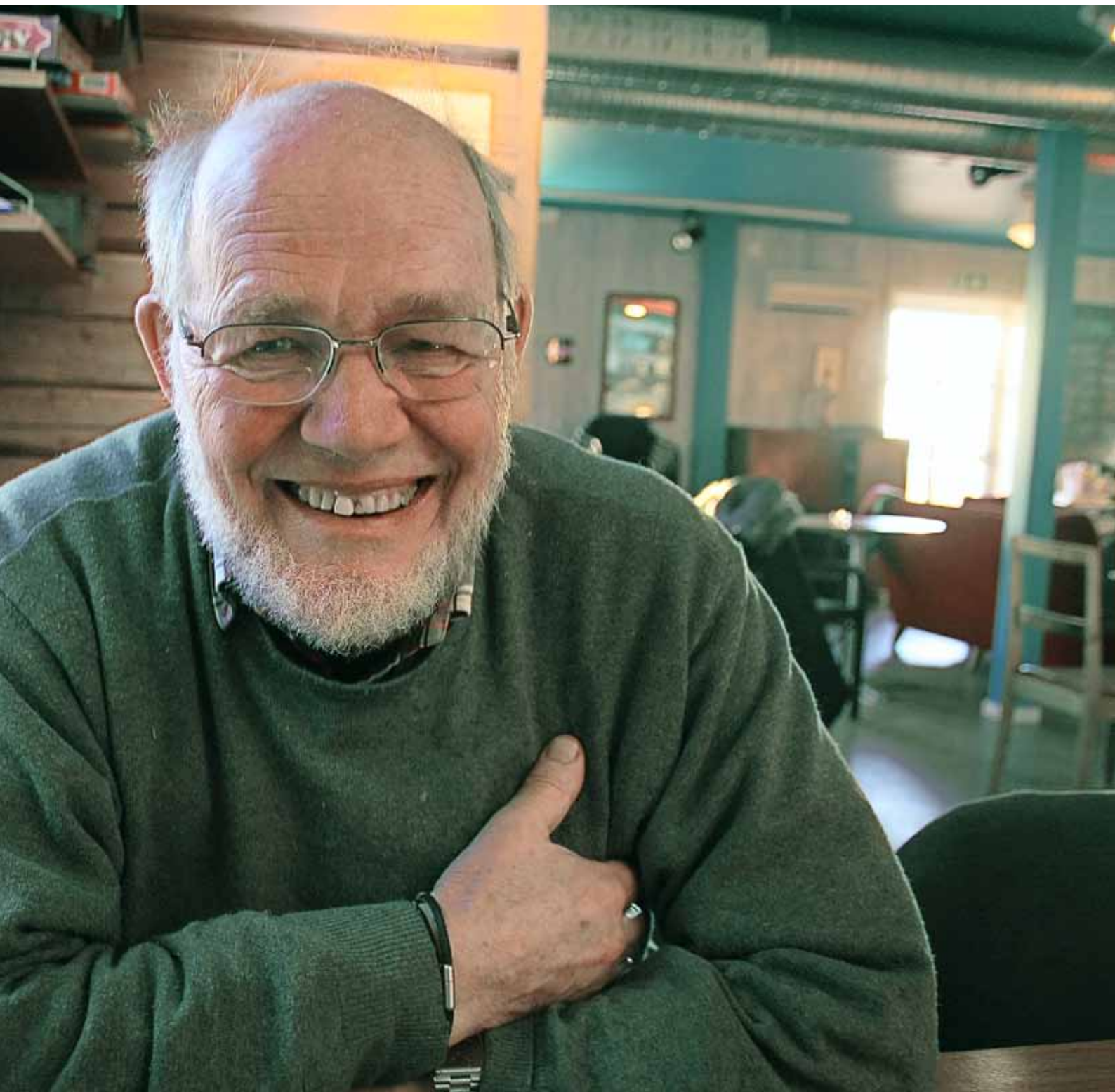
DEN GAMLE MANNEN OG ELVA

I sommer skal Per Flatberg være med og arrangere vassdragstreff ved Trongfossen i Nord-Trøndelag.
FOTO: KJELL DERÅS

Han er fortsatt uforskammet frisk, Per Flatberg. Av sine 75 år har han jobbet over 40 i naturvernets tjeneste. Han er den eneste som både er dømt for oppvigleri og har mottatt Kongens fortjenstmedalje i gull. Han har vært generalsekretær i Naturvernforbundet, varaordfører i Lørenskog, formann i to foreninger innen apotekvesenet og var med på å forby skateboard i Norge. Men det er vassdragsnaturen som renner som en blå tråd gjennom Flatbergs liv.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Tross sykdom er han fortsatt både sentralstyre-medlem og lokallagsleder. Det røde huset midt i Straumen på Inderøy i Nord-Trøndelag inneholder sannsynligvis hundrevis av hyllemeter med dokumentasjon om forskjellige miljøraker. Store deler av arkivet fra Alta-saken er nylig oversendt Riksarkivet. I tillegg leier Flatberg et kontor hos Inderøy Slakteri, de som produserer den kjente Inderøysod-

den. Alle typer miljøraker er dekket, men mye dreier seg om norsk vassdragsnatur.

FAMILIERÅD

Av yrke er Per Flatberg farmasøyt og apoteker.

– Vi var fire brødre på Flatberg, og jeg hadde lyst til å skaffe meg utdanning selv om jeg var odels-gutt. Jeg gikk realskole og gymnas, og hadde kommet inn på Veterinærhøyskolen. Men like før jeg skulle reise til Oslo fikk jeg vite at jeg også hadde

Per Flatberg er den eneste i Norge som både er dømt for oppvigleri og har mottatt Kongens fortjenstmedalje i gull.

kommet inn på farmasistudiet. Så ble det holdt familieråd. Min far så raskt at veterinærstudiet var halvannet år lengre enn farmasistudiet, og mer kostbart. Så slik ble det yrkesvalget tatt, forteller Flatberg.

LIVSNERVE

– Jeg interesserte meg for vassdrag helt fra ungdommen. Hjemme i Haltdalen, med Gaula og verdiene der. Den var livsnerven i dalen. Deretter kom Nea-utbyggingen opp for alvor, og den engasjerte meg sterkt. Tenk at de bare kunne oppheve vernet og bygge ut! Samarbeidsgruppene for natur- og miljøvern planla aksjoner, det var jo planer om å lenke seg fast ved Nesjøen mens vannet steg. Men det var jo litt urealistisk å stoppe utbyggingen ved å ligge der og duppe, ler Flatberg.

– Så kom Mardøla, og dit dro jeg og Hilde. Men vi måtte dra igjen før den store aksjonen, fordi det var slåttonn hjemme på Flatberg, og vi ungene måtte hjelpe til, forteller han.

Hilde er kona. Hun var også apoteker, og døde i fjor av kreft etter at de hadde vært et par helt siden farmasiutdanningen. Per er også kreftrammet, og har vært det i flere år. Han lar ikke sykdommen og motgangen komme i veien for engasjementet, men tenker å trappe ned det nasjonale engasjementet.

– Men jeg er også lokallagsleder på Inderøy, og her er vi et 60-tall medlemmer. Vi satser på strandsone- og arealsaker, samt å fremme naturglede. Dette skal vi utvikle videre, sier Flatberg.

TURBULENT TID

Flatberg startet sin naturvernforbundkarriere i lokallaget på Lørenskog på slutten av 1960-tallet. Han avanserte til Østlandske kretsvalg, som nominerte Flatberg som generalsekretærkandidat da en annen gigant i forbundets historie skulle troppe av: Magne Midttun. Flatberg fikk jobben, og var generalsekretær i Naturvernforbundet i de turbulente årene som ledet

– Det var en fantastisk oppslutning om Alta-aksjonene, sier Per Flatberg. Her fra tiden som informasjonsleder i Folkeaksjonen.

FOTO: NATURVERNFORBUNDETS ARKIV

frem mot Alta-aksjonene.

– Jeg lærte mer om natur og miljø på de to månedene jeg og Magne hadde overlapping enn noen gang ellers. Vi gjennomgikk alle store saker. Det var nødvendig at jeg kom inn i sakene, for Naturvernforbundet på den tiden var generalsekretærstyrt. Det var ingen ansatt heltidsleder, sier Flatberg og smiler.

– Hans J. Engan, som var leder på den tiden, var ofte på kontoret i Oslo, og tok nattoget hjem til Tynset for å tolke røntgenbilder på sykehuset før legene skulle på jobb om morgenen, minnes Flatberg.

SKATEBOARD OG ATOMKRAFT

Som generalsekretær var Per Flatberg borti det meste Naturvernforbundet drev med. Selv er han mest stolt over kampen mot atomkraft, som han var engasjert i på hele 1970-tallet og ble kronet med seier i 1979.

Han var også forbundets representant i Produktkontrollrådet, et bredt sammensatt råd som skulle vurdere og godkjenne alle mulige produkter for salg i Norge.

– Jeg var med på å forby rullebrett i Norge! Men det var ikke derfor jeg satt der, det var for å hindre produkter med

miljøgifter. Vi forbød en hel del, ofte etter voldsomme kamper. Det var representanter for alle sider. Det var et interessant sted å sitte.

ALTA OG SALTJELLET

Men vassdragssaken er den som har engasjert Flatberg mest. Han ble informasjonsleder i Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget.

– Kjernen i motstanden lå i Alta, og Folkeaksjonen ble ledet fra Alta. Aksjonen var lokalt forankret, men fikk 20 000 medlemmer i inn- og utland. Det var en fantastisk oppslutning, forteller Flatberg.

Over 800 demonstranter ble arrestert på den største aksjonsdagen i Alta.

– Vil det være mulig å bygge en liknende opinion i en miljøsak i dag?

– Vel, vi var ikke langt unna i Saltfjellet i 2000. Det kom så langt at de kjørte inn anleggsbrakker, og i andre runde ble de stanset av aksjonister på vei opp på Beiarnfjellet. Politimesteren nektet å gripe inn. Det førte til en politisk sak, som endte opp i Stoltenbergs nyttårstale i 2001. Der slo han fast at utbyggingene i Saltfjellet skulle stoppes. Den saken had-

de dimensjoner i seg til å kunne bli vanskelig for myndighetene, sier Flatberg.

OPPVIGLEREN

Etter Alta-saken var Flatberg en av fire som ble dømt for oppvigleri, de første i Norge siden 30-tallet.

– Jeg var ganske utslitt. Jeg er sikker på at mange fikk en knekk av Alta-konflikten, og mistet alle illusjoner om at det var mulig å stå imot myndighetene, forteller Flatberg alvorlig.

Det var delte meninger om fremgangsmåten i Alta-saken i Naturvernforbundet. Flatberg følte det derfor ikke naturlig å komme rett tilbake.

– En del av oss startet opp Samarbeidskontoret for vassdragsaker, SAK. Vi holdt det gående i et drøyt tiår, og ga ut bladet Vassdragsvern, inntil Naturvernforbundet overtok arbeidet i 1994. Vi var et informasjons- og samarbeidsorgan for de lokale vassdragsgruppene. Bondeheimen var samlingsstedet. Lokale vassdragsvernere kom med nattog og busser inn til Oslo, og spiste frokost før vi dro i Stortinget, forteller Flatberg.

REDNINGSAKSJONEN

Fra 1995 var Per tilbake i Naturvernforbundet som landsstyremedlem. Fylkesleder i Nord-Trøndelag var han fra 1996 til 2010, og han har også to perioder i sentralstyret: 1997-99, og fra 2007 til i dag.

– Et av de verste minnene jeg har er pressekonferansen etter landsstyremøtet der Heidi Sørensen fikk mistillit. Det var Erik Solheim og jeg, med et lyn av blitser fra fotografene. Erfaringen etter det er at vi nok burde ha trent mer på krisehåndtering, sier Flatberg.

Den økonomiske situasjonen i Naturvernforbundet i 1997-98 var kritisk.

– Det tok tid før vi skjønte alvorret. Det begynte egentlig i Dag Hareides periode som generalsekretær. Han bygde opp Naturvernforbundet kraftig, og var en gründer. Det ble opprettet mange stil-

Flatberg er fortsatt sentralstyremedlem i Naturvernforbundet, og lokallagsleder på Inderøy.

linger, som ikke ble kuttet når finansieringen forsvant. Heidi Sørensen ansatte mange veldig bra folk, men økonomistyringen holdt ikke mål, forteller Flatberg.

Han mener det var reell fare for at Naturvernforbundet skulle gå over ende.

– Uten redningsaksjon, med mobilisering av Naturvernforbundets venner og andre, ville det gått galt.

APOTEKEREN OG VARAORDFØREREN

Men Per Flatberg har ikke bare drevet med natur- og miljøvern. Han var leder i Norges Farmaceutiske Forening fra 1974 til 1978, og var i alt aktiv i organisasjonen i 11 år. Da han ble apoteker i 1982 ble han medlem i Norges Apotekerforening, der han var aktiv fra 1985, visepresident fra 1993 og president fra 1995 til 1999.

– Etter Alta endte jeg opp med å søke som apoteker i Lørenskog. For å bli apoteker måtte du ha hederlig vandel, og det ble gjort en vurdering som gikk helt opp til statsråden hvorvidt min virksomhet i Alta var til hinder for å bli apoteker. Men jeg ble godkjent, ler Flatberg.

Lørenskog var Pers base helt fra 1962. Blant annet var han varaordfører for Venstre fra 1987 til 1991. Men så viste Trøndelag sin tiltrekningskraft.

– Vi ønsket oss tilbake til Trøndelag, og plutselig ble det en sjanse, med

apotekutlysninger både på Steinkjer og Levanger. Vi søkte begge, Hilde fikk Steinkjer og jeg fikk Levanger.

ØNSKER BALANSE

Siden 1991 har Flatberg bodd på Straumen, og er nærmest daglig på spasertur i det idylliske tettstedet som er tett pyntet med kunst fra stedets store sønn, billedhuggeren Nils Aas. Når han da ikke er i Trondheim, i Oslo eller andre steder det er behov for miljøpåvirkning.

Flatberg har mange ideer og ønsker for Naturvernforbundet fremover. Han håper på en balanse mellom klimaarbeid og naturmangfoldsarbeid.

– Vi må ivareta begge saksfeltene så godt vi kan, og se paralleller der de finnes. Nå er det et opprør internt i organisasjonen på vindkraftsaken. Den blir en het potet fremover. Å gå inn i alle konsesjonssøknader om vindkraft og små vannkraftverk tar nesten knekken på oss arbeidsmessig, det er et håpløst stort arbeidsfelt, sier Flatberg.

Ellers vil han profilere det internasjonale arbeidet bedre.

– Der gjøres det enormt mye bra. De bør synes mer i organisasjonen, synes Flatberg.

RESPEKT FOR ROVDYR

Han tror dette blir hans siste periode i sentralstyret.

– Sykdommen tar på, og jeg er ikke ung lenger. Men det er fortsatt mange saker å jobbe med. Det er et rovdyrhat mange steder som skremmer meg. Vi må jobbe med frykten for rovdyr, både den rasjonelle og den irrasjonelle. Man skal ha respekt for bjørn og ulv, men derfra til å ikke slippe ut ungene er langt, mener Per, før han sier:

– På Storlia i Haltdalen, mitt sted på denne jord, var det nylig en bjørn som lusket rundt. Det var så flott og storslått å tenke på, sier Per. Han ser ned i bordplaten og sukker:

– Den skjøt de i fjor.

Bli fast giver

Som Naturvenn (fast giver) er du en utrolig viktig støttespiller og bidrar til å sikre langsiktig planlegging av arbeidet for natur og miljø.

Send SMS med NATURVENN til 2377
Vi sender deg informasjon i posten

Foto: Bente Lorentzen

Send SMS med kodeord NATURVENN til 2377

Vi sender deg informasjon i posten

Les mer på www.naturvernforbundet.no/naturvenn eller du kan kontakte oss på e-post giver@naturvernforbundet.no

Fredning reddet de siste norske beverne.

FOTO: IAN SARGENT/ISTOCKPHOTO

REDDET I TOLVTE TIME

**TRUEDE
ARTER**

På slutten av 1800-tallet holdt beveren på å dø ut. Den var utryddet i Sverige, Finland og de fleste andre land, men i Norge holdt en liten gruppe bevere stand. Nå har gnageren snart gjen-
vunnet alle sine gamle områder.

BEVERE FRA NORGE

Alle beverne i Skandinavia er etterkommere etter noen titalls norske bevere som bodde på en av artens åtte siste utposter i verden, i Agder og Telemark. Nå bygger norske bevere de første demningene i Skottland på fire hundre år.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Fakta

Europeisk bever
Castor fiber

Norges største gnager

Bestand i Norge:

Ca 70 000

Bestand globalt:

Ca 1 million

Utbredelse: 25 europeiske

land, Sibir, Mongolia, Kina

Lengde: 70-100 cm, hale
25-40 cm

Vekt: 10-30 kilo

Forplantning: Monogam,
2-3 unger

Føde: Planter, løvtrær

Kilde: Dyr i Norges natur, Bertmark
Norge, Wikipedia

Dette er historien om en art, tallrik som stjernene på himmelen, som levde over store deler av Europa og Asia. Historien om en voldsom overbeskatning, om utryddelse, og om en gjenobring verden neppe har sett maken til.

23 000 HÅRSTRÅ

En gang var det bevere fra Irland i vest til Kinas kyster i øst, fra varme middelhavsland i sør til iskald tundra i nord. Den kunne greie seg der på grunn av den gode pelsen. Under et lag med beskyttende dekkhår ligger en tett underpels, hvor det sitter hele 23 000 hårstrå per kvadratcentimeter. Det er svært nyttig når du skal finne føde i islagte innsjøer om vinteren, men den gir dårlig beskyttelse mot pelsjegere. På grunn av den nydelige pelsen ble beveren jaktet ned og utryddet i land etter land. Det ble ikke bedre da man oppdaget at beveren skiller ut sekretet castoreum, som blant annet ble brukt i medisinen.

ÅTTE RESTBESTANDER

På slutten av 1800-tallet var det bare åtte små restbestander igjen av den europeiske beveren, i hele verden. Én av dem var i Agder og Telemark, der 60-100 bevere ennå holdt stand. Hadde det ikke vært for at den ble fredet i jaktloven i 1899, kunne dette vært historien om en utryddet art. Men det er det ikke!

– At de overlevde, er mye på grunn av en stor grunneier som bestemte seg for å ta vare på dem. Og hadde den ikke blitt fredet, er sjansen veldig stor for at denne siste bestanden i Norge hadde blitt utryddet, forteller Duncan Halley, forsker ved Norsk institutt for naturforskning.

BEVEREN INNTAR SVERIGE

Fredningen av beveren i Norge skulle vise seg å få store ringvirkninger. Sakte men sikkert vokste bestanden, og beverne spredde seg til nye

Bever spiser selje i vannkanten i Telemark, hvor én av åtte restbestander overlevde utryddelsen på 1800-tallet.

FOTO: ORSOLYA HAARBERG/SAMFOTO/SCANPIX

vassdrag og innsjøer på Sør- og Østlandet. Arten var på fremmarsj. På 1920-tallet skjøt det hele fart. I Sverige ble den siste beveren skutt i 1871, to år før de fredet dem. Svenskene så hvordan bestanden vokste i Norge og ønsket å gjeninnføre arten. I perioden fra 1922 til 1939 ble 80 norske bevere satt ut i Sverige. Nå er det cirka 120 000 bevere i Sverige, og alle sammen stammer fra elleve norske hunddyr.

TILBAKE I 25 LAND

I Norge har beveren fortsatt sitt hovedområde i Agder og Telemark, nærmere bestemt Lyngdalselva og Skiensvassdraget, men den er snart utbredt over hele landet. Det er nå cirka 70 000 bevere i Norge.

Finland fikk sine norske bevere på 1930-tallet, og siden har vi eksportert arten til flere europeiske land. Bevere fra de andre restbe-

E EROBRER VERDEN

Beverer kan felle trær som er tykkere enn en halv meter.

FOTO: HSVRS/ISTOCKPHOTO

Beverdam. Beverer kan bygge flere hundre meter lange demninger.

FOTO: JOEL BERGLUND

standene har også blitt brukt til å gjeninnføre arten til gamle områder. Nå er det beverer i 25 europeiske land, og arten har også gjeninntatt gamle områder i Russland, Mongolia og Kina. På det laveste var arten nede i 1200 individer i hele verden. Nå er det over én million.

SKOTTLAND

Beverer er nå i ferd med å innta de britiske øyer. I 2009, fire hundre år etter at den siste beveren forsvant fra Skottland, ble 11 beverer fra Norge satt ut på øya Argyll på vestkysten. Halley, som selv kommer fra Skottland, har jobbet med prosjektet helt siden 1994.

– Det var en langvarig prosess, med mange konsekvensutredninger, og for fire år siden ble de første beverer satt ut på Argyll. De former seg og har bygd en stor demning. Interessen blant publikum er veldig stor, og mange turister

kommer nå til øya for å se beverer, forteller Halley.

NØKKELART

Han kan fortelle at beveren er en nøkkelart, som har stor påvirkning på sine omgivelser. Beverer lever i innsjøer og vassdrag, hvor de bygger demninger og hytter. Beverdammer syder av liv. Planter som har havnet under vann gir næring til en drøss med smådyr, som fisk og ender lever godt av. Langs vannkanten trives ofte skogsniper, enkeltbekkasiner, og ikke sjelden finner man otter i beverdammer.

Beveren er verdens nest største gnager. Mens de fleste andre gnagere sliter med å oppnå en kjøttvekt på mer enn én kilo, kan en fullvoksen bever skilte med hele 30 kilo. Bare det søramerikanske flodsvinet blir større.

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: VINTEREVENTYR

Et kjølig tema denne gangen, men portrettert med varme i bidragene som kom inn. Vinner det er snakk om lys og stemning. Vi takker for alle bidrag. Til neste gang forsøker vi temae

Vinner: Helge Sunde fra Åsane i Bergen har vært på tur på ryggen mellom Slettafjellet og Lønahorgi på Voss. Når du får oppleve slik vintermagi, og til alt overmål fester det til film eller minnebrikke, er det eventyrlig.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema:
Vær

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner.

Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

rbildet er tatt av en gammel kjenning, som alltid leverer svært gode bilder, spesielt når et «vær», og vi håper dere har bilder som viser mye vær!

Premiert: Tom Helgesen fra Drammen har vært på tur på skogsvegen mellom Glitre og Jøssjøen i Finnemarka i Modum. Stort snøfall skader trærne, men akk så vakkert det er den stunden den henger!

Premiert: Trond Gansmoe Johnsen fra Sortland har fanget dette tilfrosne myrvannet nord i Vesterålen. Et annerledes vintereventyr, som scorer stort på originalitet.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.

- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 27. mars 2013.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2014.

Lik oss på Facebook!

Bruker du sosiale medier? Naturvernforbundet ønsker å

bli mer synlig på sosiale medier. Hvis du er Facebook-bruker er det fint om du finner frem til Naturvernforbundets side og trykker «like». Da får du også forsk informasjon fra oss på nyhetsoppdateringen på Facebook.

Ny regionssekretær i nord

Geir Jørgensen er ansatt som nordområdekoordinator i Naturvernforbundet. Jørgensen har bred organisasjonsbakgrunn, samt erfaring fra blant annet journalistikk og fiskeri. Han begynte i stillingen 1. februar.

Osloulvene har fått navn

Fenris og Frøya. Det var navnene som gikk av med seieren da Naturvernforbundet, i samarbeid med NRK og VG, arrangerte navnekonkurranse for de to ulvene som har bosatt seg i Østmarka rett ved hovedstaden.

NRK melder at ulvene har flere navnebrødre. Fem menn i Norge har Fenris som første fornavn. Frøya er imidlertid mer populært, hele 454 kvinner heter Frøya. Begge navnene kommer fra norrøn mytologi.

Hele Oslo ligger innenfor ulvesonen som er vedtatt av Stortinget.

Vardebrenning mot olje

23. februar vil det bli arrangert vardebrenning mot oljevirkosomhet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Vardene vil flamme mange steder i landet, for detaljer bør du sjekke Naturvernforbundets nettside www.naturvernforbundet.no.

Vardebrenningen er en oppfølging av tilsvarende aksjon i 2011. Den gangen bestemte politikerne seg for å holde områdene fri for oljevirkosomhet.

MOSTUN BLIR VÅTMARKS-SENTER

Jæren våtmarkssenter, med Mostun natursenter i Stavanger som base og avdelinger på Kvasheim og Orre, er tildelt 4,75 millioner kroner fordelt over seks år, og status som nasjonalt våtmarkssenter.

Mostun er drevet av Naturvernforbundet i Rogaland sammen med Norsk Ornitologisk Forening og Norsk Botanisk Forening, og senterets sentrale beliggenhet i folketette Nord-Jæren tippet beslutningen i deres retning.

– En utrolig gledelig beslutning som vil gi oss en unik mulighet til å utvikle senteret,

fastslår styreleder Eirin Hivand Haneberg i Naturvernforbundet i Rogaland.

Naturvernforbundet flyttet inn på Mostun i juni i fjor, men natursenteret har vært i bruk siden november 2011. Den gamle sommervillaen fra 1867 er preget av dårlig vedlikehold over flere tiår, og trenger sårt en total rehabilitering.

Natursenteret skal nå utvikle sitt informasjon- og aktivitetstilbud inne og ute.

– Autorisasjonen forplikter. I løpet av 2013 vil vi mest sannsynlig ansette formidler og i tillegg satse tungt på å utvikle gode og spennende, interaktive utstillinger. Det viktigste er tross alt aktiviteter og engasjement særlig rettet mot den unge generasjonen. Huset er slitent, men det er fullt mulig å drive virksomhet her de neste årene, sier Haneberg.

Det meste av midlene til å rehabilitere

Vil bremse vinterpark

■ Bygningsrådet i Trondheim kommune har sagt ja til å gå videre med planene for Gråkallen Vinterpark. Skianlegget, som vil ligge i Bymarka i Trondheim, vil strekke seg fra Litjgråkallen til Kobberdammen. Området er mye brukt til turformål, og Kobberdammen omtales ofte som en perle i Bymarka. Forum for natur og friluftsliv, som er en paraply for 13 organisasjoner der Naturvernforbundet er en av medlemmene, er svært lunke til planene.

– Slike anlegg er i strid med de viktigste forutsetninger i overordnede planer og i det samarbeidet natur- og friluftslivsorganisasjonene har hatt med kommunen gjennom mange år, skriver forumet i sin høringsuttalelse.

Gråkallen Vinterpark kan bli bygd rett ved Kobberdammen i Bymarka.

FOTO: FLICKR

Mostun må komme fra lokale sponsorer og husets eier Stavanger kommune. Naturvernforbundet er i gang med å utarbeide planer for både rehabilitering og

gjenoppføring av uthuset som sto på eiendommen fram til 1950-60 tallet. Det samlede investeringsbehovet er et sted mellom 8 og 10 millioner kroner.

Imke W. Schöberle og Kalle Lindheim rydder den gamle turstien mellom Mostun og Mosvatnet. Nå blir huset nasjonalt våtmarks-senter.

FOTO: ERIK THORING

Gigantbroer og tunneler truer fjordlandskap

■ En prosjektgruppe for ferjefri stamveg langs Vestlandet foreslår å bygge sju gigantbroer og verdens lengste undersøiske tunnel for biler, til en kostnad av 130 milliarder kroner. Prosjektet Ferjefri E39 vil korte ned reisetiden med bil langs Vestlandet mellom Kristiansand og

Trondheim. Men naturinngrepene blir mange og store, og trafikkveksten beregnes å bli formidabel. Naturvernforbundet reagerer kraftig mot planene.

– Det ville etter Naturvernforbundet si meining vore mykje betre politikk å bruka dei 20-30 milliardane som den fer-

jefrie vegen vil kosta på å rusta opp ferjealternativet og utbetra vestlandsvegane mellom dei bruene som alt fins, og ikkje minst å korta inn reisetida med jernbane mellom Oslo og Bergen, slik at jernbanen kan bli eit reelt alternativ til fly, skriver Oddvar Skre og Sivert Straume fra Naturvernforbundet i Hordaland i et innlegg om vegplanene.

Her, over Sognefjorden ved Lavik, planlegges det bru istedenfor ferje. Ett av bruforslagene er å bygge ei hengebru med et spenn på 3700 meter, nesten dobbelt så langt som verdens lengste hengebru i dag.

FOTO: ARILD NYBØ/
FLICKR.COM)

Vindkraftmøte

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus inviterer til åpent møte om naturødeleggende vindkraft på Litteraturhuset i Oslo. Møtet finner sted 6. april, og vil fortelle historien om blant annet Totenåsen, Vestfjella og Høgjæren. I tillegg blir det debatt.

Du får rabatt ved kjøp av varer i medlemsbutikken og støtter Naturvernforbundet.

MEDLEMSBUTIKKEN

www.naturvernbutikken.no

Fuglekasse Meis eller Stær

Fine fuglekasser for meis eller stær av ubehandlet norsk furu. Fuglekasse fra Naturvernforbundet har vist seg populært blant småfuglene. Fuglekassene kommer som byggesett og er en svært hyggelig julegave som kan aktivisere barn og barnebarn. Velg mellom Meis eller Stær.

150,-

STORE PLAKATER

Nå, bare ved kupongbestilling:
Bestill 3, betal kun for 2!

Ferskvannfisk · Hvaler · Norskekysten · Skjell
Sopp · Vilt · Hagefugl

160,- /stk

BØKER

Felthåndbøker

Felthåndbøker som er både oppdaterte og svært godt illustrerte. Sammen dekker de det meste du trenger å vite om norsk natur, dyr og planter: Økologi, dyreadferd og naturens spennende livshistorier i tillegg til artsbestemmelse. Velg mellom: Trær, Blomster, Dyreliv i byen, Skogen, Fugler i nærmiljøet og Kysten.

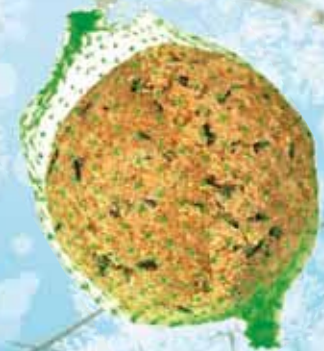
190,- /stk

140,-

Ta bedre bilder

Naturfotograf Lars Andreas Dybvik gir enkle råd som alle kan dra nytte av. Ingen teknisk kunnskap er nødvendig! 17 x 24 cm, 48 sider.

FUGLEMAT

Elsker du fugl? Mat dem med kvalitetsmat. Flere tester har vist at billige frø og billige meiseboller inneholder mye rart, blant annet stein, grus og liknede. Vi selger bare svenske kvalitetsprodukter for vår fjærkledd, vintersultne venner.

Frøautomat	122,-
Meiseboller 500 g	15,-
Meisebolle 100 g, 6 stk	26,-
Fuglemater Meiseboller 500 g	42,-
Fuglemater Meiseboller 100 g	35,-
Fuglefrø villfugl miks 5 kg	104,-
Solsikkefrø till villfugl 4 kg	105,-
Jornøttstrømpe 200 gr.	15,-

Fugleplakater sett: Trekfugl og Vinterfugl

127,-

42 x 65 cm. Klassiker, nå svanemerket produkt. Alle vanlige norske stand- og trekfugl.

Scan QR-koden og finn over 200 produkter i medlemsbutikken

Naturvernforbundet

BESTILLING

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer betaler ca 25% mer. Porto og ekspedisjonsgebyr 84,- ved kupongbestilling.

ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST (valgfritt)	

Jeg bestiller Naturkalender 2013 à 250,- stk (medlemspris)

ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN
ANTALL	VARENAVN

135,-

Hvem er den lille fuglen der?

I denne søte boken møter du de 20 vanligste småfuglene i landet vårt, men du får ikke se hele fuglen med en gang. Først får du se den bakfra, eller skjult slik at bare noen kjenne-tegn synes.

Sendes til Norges Naturvernforbund Salgsavdelingen, P.A. Heuchsgate 27, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene innen to arbeidsdager, med faktura i pakken. Kundetelefon: 940 02 300. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

HER STARTET KAMPEN FOR NORSK NATUR

FOTO: SVERRE BERGLI/OSLO MUSEUM

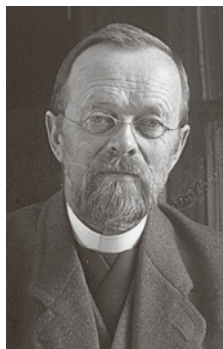

Gamle festsal, Domus Academica, Oslo. Fra denne talerstolen holdt professor Nordal Fischer Wille sin berømte tale «Naturens Mindesmærker og deres Bevarelse» i 1909.

Mektige fosser ble lagt i rør, de siste urskogene ble hogd og det var skuddpremie på alt som hadde skarpe tenner, nebb eller klør. Det kunne gått riktig så ille, hadde det ikke vært for en flammende tale i denne salen i 1909.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Geografisk selskab, Kristiania, 1909:
Professor Nordal Fischer Wille ser ut over festsalen i Domus Academica, urbygningen i Universitetet i Oslo. Han kremter, griper ordet og taler med stø røst. Han vet det ikke selv, men han er i ferd med å sette i gang en snøball, en snøball som skal rulle gjennom norgeshistorien, forandre og forhindre, redde og bevare. Wille løfter blikket og sier:
– Naturens Udseende forandres mere og mere i vort

Professor Nordal Fischer Wille.
FOTO: UKJENT FOTOGRAF

Fædreland, ligesom i alle andre kulturrede Lande, og den Jordoverflade som Naturkræfterne har tildannet i Tidernes Løb, blir forandret, og ofte ødelagt ved Menneskenes Indgriben.

NANSEN, AMUNDSEN OG WILLE

Forsamlingen lytter interessert. Det er hit de kommer, de som er opptatt av fremskritt, nye oppdagelser og erobringer – professorer, direktører, politikere og militære. Ledende borgere i en nasjon som nettopp har blitt helt selvstendig. Det var her Fridtjof Nansen i 1890 fortalte om den plan-

lagte ekspedisjonen til Nordpolen. Roald Amundsen var her i 1908 med sine planer om polferd. Willes foredrag er ikke mindre viktig. Det skal bli starten på den norske miljøkampen, den som skal føre til vern av hundrevis av umistelige områder, opprettelse av store nasjonalparker og fredning av utrydningstruede arter.

«IKKE LÆNGERE URSKOG AT FINDE»
Botanikeren Wille har sett ødeleggelsene med egne øyne. Han forteller om Rjukanfossen og Hønefossen som er lagt i rør, om torvmyrer med «eiendommelige og interessante Plantesamfund» som dreneres og dyrkes opp. Om en «herlig Urskog i Vettismark i Sogn», som «Øxen forlængst har hærjet», slik at det ikke «længere er

nogen Urskog at finde». Han forteller om engelske eggamlere som truer med å utrydde «høist interessante Fuglearter» som lappspurv, fjellerke og trane.

– EN NY OPPLYSNINGSTID

– Allerede på den tiden var det store naturødeleggelser. Det var store vannkraftutbygginger og omfattende hogst i mange naturskoger. Flere planter og dyr, som for eksempel beveren, var på randen av utryddelse. I England ble den utryddet allerede på 1100-tallet, og siden forsvant den fra land etter land, til slutt også fra Sverige og Finland. Det var bare 60-120 dyr igjen i Norge, forteller forfatteren og miljøforkjemperen Bredo Berntsen.

– Fra midten av 1800-tallet var det en ny opplysningstid for naturforskning og naturvern. Vi fikk de første naturparkerne i Tyskland, USA, Sverige og Polen. Det var en virkelig grønn bølge. I Norge fikk vi den første fredningen i 1899, da bever og svane ble fredet. Man hadde lenge behandlet naturen instrumentelt. Nå så de ødeleggelserne, de forsto at landet var i ferd med å miste noe av sin identitet, sier Berntsen, som har skrevet en rekke bøker om naturvern.

LÅSTE DØRER

Vi går opp trappene til Domus Academica og befinner oss snart i en foajé hvor store søyler strekker seg mot en himling malt i vakre mønstre. To massive eikedører leder inn mot salen der Wille for over hundre år siden holdt sin berømte tale. De er låst. Bygningen rehabiliteres, og de kan ikke slippe oss inn. Men vi vet at en av Norges vakreste saler ligger bak de dørene. Den er formet som et klassisk amfiteater. Det er søyler, marmorstatuer og en aldeles storslått lysekrone. Og i sentrum for alles oppmerksomhet leder en liten trapp opp til et podium med en praktfull talerstol, verdig for historiske begivenheter.

LOV OG LANDSFORBUND

Det er der Wille står, og han begeistrer. Han taler lenge, og forsamlingen lytter. De blir så grepet at de straks går med på Willes forslag om å nedsette en komité som skal lage et forslag til Norges første lov om naturfredning. Med seg får Wille blant andre ekspedisjonssjef Thorbjørn Heyerdahl, geolog Hans Reusch og skogdirektør Michael Saxlund. Allerede året etter blir loven vedtatt. Wille & Co. har fått verk-

Naturvernforbundet 100 år

1914-1924

Den 18. februar 2014 er Norges Naturvernforbund 100 år. Vi tar for oss ti år i hvert nummer og forteller deg historien om forbundets kamp for natur og miljø, helt fra starten i 1914 og frem til våre dager.

VIKTIGE DATOER

17. mars 1909: Professor Nordal Wille holder foredraget «Om Naturens Mindesmærker og deres Bevarelse», Det norske geografiske selskab, Kristiania

25. juli 1910: Lov om Naturfredning vedtatt i Stortinget

18. februar 1914: Landsforening for naturfredning i Norge stiftes

29. april 1914: Østlandske kretsforening stiftes

21. juni 1914: Nord-Norges kretsforening stiftes

2. november 1915: Trøndelag kretsforening stiftes

Oktober 1916: Landsforeningen starter sitt arbeid

25. februar 1918: Vestlandske kretsforening stiftes

LEDERE

1916-1920: dr. Hjalmar Broch

1920-1924: Ekspedisjonssjef Thorbjørn Heyerdahl

1924-1925: Professor Jens Holmboe

MEDLEMSTALL

1914: 41 (kun Østlandske kretsforening)

1925: Cirka 300 (alle fire kretsforeninger)

VIKTIGE SAKER

■ Uttalelser mot innføring av fremmede arter

■ Fredning av trær, planter og naturområder

■ Stanse skuddpremie på bjørn

■ Hindre utbygging av Vettisfossen, Skjeggedalsfossen og Tyssestrengene

■ Fredning av Gjende og Jotunheimen

■ Opplysningsarbeid om naturfredningssaken

STORE SEIERE

1916: Skultrevannsåsen, Drangedal, Telemark, fredet (Østlandske kretsforening)

1917: Nedalen botaniske park, Sylene, Sør-Trøndelag, fredet (Trøndelag kretsforening)

1919: Tofteholmen, Buskerud, fredet (Østlandske kretsforening)

1923: Fokstumyra, Dovre, fredet (Østlandske kretsforening)

1924: Vettisfossen, Sogn og Fjordane, fredet (Vestlandske kretsforening)

FOTO: ØRNERUD/OSLO MUSEUM

Hjalmar Broch, første formann i Landsforening for naturfredning i Norge.

”

Endnu dunderer nogen fosser inde mellem fjeldvæggene som de gjorde det, da landet blev bygget. Endnu finder vi dybt inde skogpartier, hvor urskogen staar (...) Endnu kredser vaak og ørn om de vilde tinder, endnu streifer hjorten langs vor vestkyst (...). La os samle os til vern om disse skatter!

Hjalmar Broch, Thorbjørn Heyerdahl og Carl Dons, Landsforeningens årsberetning, 1916

FOTO: STEFAN POHL

Vettisfossen, Sogn, fredet i 1924, etter iherdig innsats fra Vestlandske kretsforening, som kjøpte fossen for 15 000 kroner av Jørgen Vetti.

tøyet de trenger, men komiteen har enda en viktig oppgave. Folket må opplyses! Det trengs en egen organisasjon som kan arbeide med saken, hvis den skal nå ut over den lille kretsen av ildsjeler. Komiteen kaller sammen «representative mænd landet over», og den 18. februar 1914 blir Landsforening for naturfredning i Norge stiftet, også det skjer i Domus Academica. Naturvernforbundets historie starter.

KRETSFORENINGENE

Det blir bestemt at Landsforeningen skal begynne sitt arbeid når i alt tre kretsforeninger er i gang. Først ut er Østlandske kretsforening 29. april 1914. Deretter følger Nord-Norges kretsforening 21. juli samme år og Trøndelag kretsforening 2. november 1915. I oktober 1916 trer Landsforeningen i virksomhet med zoologen Hjalmar Broch som første formann.

– Noe av det første de gjorde var å frede «Den gamle mester», kjempeeika i Krødsherad som Jørgen Moe skrev dikt om i 1865. En lang rekke andre gamle, merkverdige og sjeldne trær ble fredet over hele landet i årene som fulgte, forteller Berntsen.

FREDNINGSARBEIDET SKYTER FART

Kretsforeningene starter arbeidet straks. I 1914 blir 50 dekar granskog i Luster og en tistel på Hvaler fredet. I 1915 blir Fluettjerret i Oddernes og den vakre planten sibirstjernen i Røros fredet. Samme år freder

Den gamle mester, Krødsherad, fredet i 1914 etter initiativ fra Østlandske kretsforening.

FOTO: SVEIN HARKESTAD

statens skogvesen 35 dekar urskog i Nord-Trøndelag og en granforekomst i Sør-Varanger. I 1916 får de vernet en 60-70 dekar stor urskog i Telemark og en bregne i Sannidal. I 1917 blir et større botanisk felt vernet i Sylene i Sør-Trøndelag, og i Evje i Aust-Agder blir 70 dekar urskog fredet. I 1923 vedtar Stortinget å legge bort planene om utbygging av Gjende og Sjøa. Og slik fortsetter det. Listene over fredet natur i foreningens årsberetninger blir lengre for hvert år. Vernet av Fokstumyra på Dovre i 1923 og Vettisfossen i Sogn i 1924 er blant de virkelig store seirene.

«KJÆRLIGHED TIL NATUREN»

Wille ser opp fra sitt manuskript. Han har snart holdt på i én time. Siden skal dette foredraget bli utgitt i et hefte på 24 tettskrevne sider. Forsamlingen er begeistret. Budskapet har nådd frem. Snart

skal komiteen som skapte naturfredningsloven og Naturvernforbundet nedsettes. Snart skal kampen for eldgamle trekjemper, vakre fosser og storslått natur begynne for alvor. Men han er ikke ferdig ennå. Det er fortsatt noen linjer igjen i manuskriptet. Wille er ved kjernen i sitt budskap. Han gjør en liten pause, tar sats, stemmen skjelver svakt.

– Man maa derfor opdrage Ungdommen til Kjærlighed til Naturen og til Ærbødighed for Livet i alle dets vekslende Former, fra de laveste til de høieste, hvis man vil, at den skal forstaa og skatte det, som vi kalder Naturens Mindesmærker og som visselig har lige stor Værdi, som de Mindesmærker Menneskene reiser af Sten eller Metal.

Det er helt stille. Så bryter applausen løs – og siden var ikke verden helt den samme.

Kjendiser på medlemslisten

Hva har Fridtjof Nansen, statsministrene Gunnar Knudsen og Christian Michelsen og landets første kvinnelige professor Kristine Bonnevie til felles? Naturvernforbundet!

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

De første medlemslistene til Naturvernforbundets kretsforeninger er interessant lesning. Her er statsministre, polarhelter og en skokk med professorer i skjønn forening med direktører, godseiere og et par kammerherrer. Mange av dem var foregangskvinner- og menn på sine områder. Her er et lite knippe kjendiser:

Fridtjof Nansen 1915, nasjonalikon
FOTO: HENRY VAN DER WEYDE

Kristine Bonnevie 1907, Norges første kvinnelige professor
FOTO: OSLO MUSEUM

Kristine Bonnevie 1872-1948, Norges første kvinnelige professor, Gunnar Knudsen, statsminister 1913-1920 (Venstre), Fridtjof Nansen, 1861-1930, nasjonalikon, professor, polarhelt og diplomat, Christian Michelsen, statsminister 1905, da Norge brøt ut av unionen med Sverige (Frisinnede Venstre), Hanna Resvoll-Holmsen, 1873-1943, biolog og naturvern pioner og William Nygaard, 1865-1952, forlegger og stortingsrepresentant.

EN RØRLEGGER BLANT DIREKTØRER

Naturvernforbundet ble startet av eliten, men på Østlandske kretsforenings første medlemsliste fra 1914 er det spesielt én som skiller seg ut. Ved siden av statsministeren,

alle professorene og direktørene finner vi «rørlegger C. M. Mathiesen». Kom ikke her å si at allmuen ikke var representert!

Til kamp mot skjebnetrua!

Vardene lyste opp den mørke kveldshimmelen en februarlørdag i 2011. Fra Lindesnes i sør til Kirkenes i nord, fra Bergen i vest til Svinesund i øst, hadde folk stilt opp for å varsle fare. Oljeindustrien brukte millioner for å få slippe til på fiskebankene langs vår rike kyst. Men engasjementet, argumentene og dugnadsånden bygget en mur rundt Røstbanken, Vesterålsbankene, Svensgrunnen, Malangsgrunnen, Fugløybanken og Tromsøflaket.

Men vi har visst det hele tiden. Så lenge oljen ligger under den største torskestammen og den største sildestammen i verden vil oljetørste politikere plukke opp hansken, igjen og igjen. De grønne seirene må forsvares, de er ikke vunnet en gang for all tid.

Igjen er det et stort flertall mot oljeboring i Nordland. Den siste meningsmålinga viser at halvparten av de spurte sier nei til oljeplattformer i matfatet. Utfordringa vår er at det samme flertallet tror oljeindustrien allikevel vil vinne. Skjebnetrua står sterkt, slik den alltid har gjort i dette landet. Trua på oss sjøl, på demokratiet, på engasjementet og dugnadsånden står svakt når vi møter oljeindustriens massive råkjør.

Vår fremste oppgave er ikke nødvendigvis å argumentere folk i senk. Men få dem til å tru at det nytter. Opp gjennom historien har vi en rekke eksempler på at folks engasjement nytter. Har du noen

gang spurt deg om hvorfor Norge ikke har atomkraft? Mangla det utbyggingsplaner? Nei, de fantes i hopetall. Men uansett hvor utbyggerne kom ble de møtt av et standhaftig folk som klart sa at det ikke skulle bygges noe atomkraftverk her. Til slutt måtte utbyggerne gi seg.

Vårt viktigste budskap til alle motstandere av å la oljeindustrien få grise til fiske-

Trua på oss sjøl, på demokratiet, på engasjementet og dugnadsånden står svakt når vi møter oljeindustriens massive råkjør.

bankene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja er: Ha trua, visst nytter det!

Det var en slagkraftig allianse som drev Norges mektigste næring til-

bake i Lofoten, Vesterålen og Senja i 2011. Fiskere, miljøvernere, kirka, de fleste ungdomspartiene og folkeaksjonister hadde ikke millionene til Statoil, men vi hadde engasjementet og argumentene. Vi er klare igjen – sammen skal vi igjen holde oljeindustrien unna de rike fiskebankene.

Lars Haltbrekken
Leder, Norges Naturvernforbund

PUST I BERGEN

Kampanjen Pust skal motivere bergenserne til å reise mer miljøvennlig, for å få bedre luft i byen.

FOTO: BERGENS TIDENDE

■ På det verste er Bergen en av Europas mest forurensede byer. Nå har Naturvernforbundet, i samarbeid med blant annet Bergens Tidende, lansert kampanjen Pust. Den skal motivere bergenserne til å reise mer miljøvennlig, for å få ned utslippene fra trafikk. Dermed skal Bergen bli en bedre by å puste i.

Kampanjen retter seg inn mot de

daglige reisene som gjøres til og fra jobb, og her vil kampanjen premiere andre måter enn å reise alene i bilen. Det kan være å gå, sykle, reise kollektivt eller reise flere i samme bil. Alle kan registrere sine miljøvennlige reisevaner i konkurransen ved hjelp av en mobilapplikasjon eller på en egen nettside bt.no/pust.

Hans Kristian Eriksen, æresmedlem i Troms.

Æresmedlem i Troms

■ Naturvernforbundet i Troms har utnevnt Hans Kristian Eriksen som æresmedlem. Eriksen hedres for den store innsatsen han har gjort med å synliggjøre og verne om natur- og kulturarven fra Vesterålen til Varanger, lokalt, og på tvers av riksgrenser og etniske grenser. Innsatsen hans har satt varige spor i form av publikasjoner, fotografier, museumsanlegg og nasjonalparker. Helt fra 60-tallet har Eriksen ivret for å få på plass nasjonalparker på Senja og i Varanger. Begge områdene er nå vernet som nasjonale naturskatter.

Eriksen har vært medlem i Naturvernforbundet i mange år og har representert Troms i Naturvernforbundets landsstyre.

Tre ledige stillinger

■ Naturvernforbundets fylkeslag styrker bemanningen, og lyser for tiden ut tre stillinger. To av disse er i Bergen, der forbundet trenger prosjektmedarbeidere. Disse skal bidra i arbeidet med å synliggjøre gode løsninger på miljøutfordringene og Naturvernforbundets arbeid. Arbeidet med oljefri.no-prosjektet og utviklingen av det nye el-sykkelprosjektet som skal lanseres i høst blir to hovedsaker. Mer om stillingene kan du finne på nettsiden naturvernforbundet.no/hordaland.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus søker etter kontorsekretær i deltidsstilling (40 prosent). Stillingen er midlertidig frem til sommeren 2013 med mulighet for forlengelse. Arbeidsplansen er Vøienvolden i Oslo, og mer informasjon om stillingen fås ved å kontakte elen@noa.no.

1500 rødrev skutt til ingen nytte?

Siden 2005 er det skutt 1500 rødrev på Varangerhalvøya som en del av et forskningsprosjekt i regi av Universitetet i Tromsø (UIT).

Hovedformålet er å gjennomføre et bestandsregulerende tiltak av rødrev for å se hvilken effekt dette har på bestanden av fjellrev. Rødrevskrottene sendes inn til prøvetaking og analyse. Desimeringen av rødrev har foregått ved bruk av to metoder, et ordinært uttak der lokale jegere får utbetalt skuddpremie for hver rev de skyter, og et ekstraordinært uttak der Statens naturoppsyn (SNO) utfører felling ved bruk av snøscooter. Cirka 3 av 4 felte rødrev er skutt av lokale jegere ved tradisjonell jakt, og er den metoden som gir størst uttelling og er minst kontroversiell. Fra årsskiftet opphører skuddpremieordningen, det vil da bli felt færre rødrev. En ny evaluering av tiltaket avgjør en eventuell videreføring.

For Statens naturoppsyn sitt ekstraordinære uttak av rødrev har man etter alt å dømme allerede konkludert med at tiltaket skal videreføres. Hvorfor SNO sin fjerdedel av antall felte rødrev i denne perioden skal bety så mye mer enn de lokale jegerens uttak må i så fall dokumenteres. Dette er en kontroversiell virksomhet som i hovedsak foregår innenfor Varangerhalvøya nasjonalpark, der SNO samtidig skal kontrollere at motorisert aktivitet og forstyrrelse av naturmiljøet holdes på et absolutt minimum. Meto-

den, som for øvrig er godkjent av Direktoratet for naturforvaltning (DN), går ut på at rødreven lokaliseres, følges og skytes fra snøscooter. Dette kan ha vært viktig som et strakstiltak for å bedre betingelsene for fjellreven, men er etisk langt i grenseland for hva en kan foreta seg overfor en dyreart som ikke har status som skadedyr, og som ikke truer beitenæringa. Det blir svært vanskelig for DN å forsvare et slikt ekstraordinært uttak som et permanent tiltak i nasjonalparken. Dette vil da måtte innarbeides i verneforskriften, og følgelig skape presedens i form av lignende tiltak i andre nasjonalparker. DN bør følge vanlig praksis for bestandsregulering, der dette i størst mulig grad skal skje ved ordinær jakt, og ekstraordinære uttak kun gjøres unntaksvis når vanlig jakt ikke nytter.

Det er også viktig at det ikke skapes et inntrykk av at kontroversielle tiltak i naturmiljøet er ok bare det foregår geografisk langt nok unna beslutningstakerne.

Sjøl har jeg fulgt forskningsaktiviteten på nært hold. Min vurdering så langt er at resultatet stort sett samsvarer med det fagmiljøet og DN visste fra før. Det er kort-siktige positive effekter av rødrevbekjempelsen, men denne strategien er ikke nok til å redde fjellreven, hverken på Varangerhalvøya eller i andre fjellområder. Hvis en så hardhendt og brutal behandling av rødreven skal kunne forsvares må det gjøres i kombinasjon med andre tiltak som en

FOTO: MALENE THYSEN/WIKIMEDIA COMMONS

vet virker langsiktig. Det holder ikke med tilfeldig avskyting i nasjonalparken.

Hvis Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet mener alvor med at også fjellreven på Varangerhalvøya, med de spesielt viktige russiske genene, skal reddes, kommer vi til slutt ikke utenom kunstig hjelp, og kostbare tiltak som for eksempel etablering av en ny avlsstasjon, utsetting og føring av fjellrev. I andre deler av landet har Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) gjennomført dette med stor suksess. Tilstanden er nå svært kritisk for fjellreven, med null ynglinger i fjor. Det er ingen grunn til å vente med å ta de rette grepene for å berge bestanden frem til neste lemenår. Ellers risikerer vi at fjellreven straks er borte for godt fra Varangerhalvøya (og Finnmark), og at 1500 rødrev er skutt til ingen nytte.

Arnt Støme

Komagvær

Hvor står Naturvernforbundet i vindkraftsaken?

Det var befriende å lese debattinnleggene i siste nummer av Natur & miljø!

Befriende i den forstand at man nå forstår at vi er flere som føler det samme, nemlig mer eller mindre maktesløshet i kampen mot mer vindkraft.

Medlemmer i Naturvernforbundet truer med å melde seg ut fordi de føler at de sparker i lufta og ikke får støtte fra forbundet sentralt. Men utmeldelser må ikke skje! Vi trenger tvert imot mange flere medlemmer for å bli sterkere.

Naturvernforbundet bør kanskje markere seg langt sterkere? Man kan få følelsen av en litt lunken holdning hittil. Forbundet har for tiden flere viktige saker gående. Men ikke mange kan være viktigere enn vindmøllesaken. Her kan vi unektelig stå foran en av de største

naturødeleggelser i Norge noen gang!

Og en svært viktig ting: Det haster! For det presses hardt på fra utbyggenes side om å få konsesjonene i boks, i svært mange fylker. Derfor må vi legge breidsida til nå! Ellers kan vi senere bli sittende med lua i handa og bare se på at ødelegelsene blir gjort.

Ekspertise må i langt større grad bli trukket inn. Det kan for eksempel undersøkes hvor mye energi vi egentlig vil vinne på modernisering av bestående kraftverk. Eller kanskje det vil være nyttig å få vite mer om offshore vindkraft? Dette forskes det mye på nå. Og så vil det vise seg senere om dette kan være et alternativ. England er kommet godt i gang i Nordsjøen, og det må vel kunne hentes en del erfaring derfra. Ola Borten Moe kom

som en storm inn i regjeringen og proklamerte med en gang at offshore vindkraft ikke kom på tale. Det ble for dyrt! Kan vi i rike Norge virkelig ikke tillate oss dette, når England våger og erfarer at det kanskje er et fornuftig alternativ?

Og trenger vi mer energi? Det er jo kanskje det viktigste spørsmålet. Vi er iallfall ikke villig til å gjøre store ødeleggelser i norsk natur, for å være et vindkraftbatteri for Tyskland og andre land i Europa. Det skulle være unødvendig å ha en folkeavstemning på akkurat dette spørsmålet!

Avsluttende kommentar får være, som i ett av innleggene i forrige nummer: det haster!

Gunnar Nilsen

Bessaker

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvernforbundet.no
Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 390,-
Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Naturvernforbundet er automatisk medlem
av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Øyvind Enger, Tlf: 951 50 715
OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20,
E-post: noa@noa.no Daglig leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Leder: Hege Sjølie. Tlf: 900 52 002

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no. Leder: Bjørn Frøsaker.
Tlf: 415 14 285

BUSKERUD: E-post: buskerud@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud. Tlf: 32 75 05 04

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse.
Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: E-post: telemark@naturvernforbundet.no. Leder: Tormod Svartdal.
Tlf: 481 47 322.

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring. E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no. Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvernforbundet.no. Leder: Thorleif Jacobsen. Tlf: 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24.
Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, e-post: hol@naturvernforbundet.no, tlf. 402 48 084
Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard.
Tlf. 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Torgeir Havik.
Tlf. 970 44 013.

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang.
Tlf. 952 54 075

TROMS: E-post: troms@naturvernforbundet.no. Leder: Birgitte Blandhoel, tlf. 957 05 784

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Gunnar Reinholdtsen,
Tlf. 474 63 425

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00. Web: www.nu.no. Leder: Silje Lundberg

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33. E-post: medlem@naturvernforbundet.no

Quo vadis, NNV?

Tusen takk for at vi endelig er i gang med en nødvendig debatt om forbundets vei framover og om hvordan vi framstår!

Debatten dreier seg om hvem vi er og hvorfor vi driver på, hva vi skal jobbe med, og hvordan vi arbeider. I NOA har vi prøvd å trekke ut essensen i følgende visjon «At Naturvernforbundet etter jubileet i 2014 oppfattes som den fremste forsvareren av norsk natur, i enhver sammenheng, og mot enhver trussel, og at vi har valgt å ta skrittet over i en hovedsakelig frivillig og desentralisert organisasjon.»

Formålet har gjennom nær hundre år vært å ta vare på norsk natur. Legitimiteten vår er uløselig knyttet til å være en demokratisk, desentralisert og i all hovedsak frivillig drevet organisasjon.

Spørsmålet er hvordan om-givelsene oppfatter oss. Når aksjonister mot naturødeleggende vindmøller, «mini»-kraftverk eller skogaktivister oppfatter Naturvernforbundet som utydelig i sin motstand mot naturødeleggelse, har vi et problem. Skal omverden sitte igjen med et annet inntrykk, må vi endre og tydeliggjøre kommunikasjonen. Naturen må stå i sentrum for vår omsorg. Dette tror jeg er en forutsetning for en ytterligere vekst av medlemsmassen, for at mange medlemmer kjenner igjen sin egen organisasjon og for at vi kan klare å fange opp de mange ad hoc-organisasjonene som ikke oppfatter Naturvernforbundet som sin organisasjon.

Det er blitt sagt at Naturvernforbundet ikke har gått inn for en eneste vindmølle som lokal- eller fylkeslag går mot. Det skulle bare mangle – det er tross alt lokallagene og fylkeslagene som er Naturvernforbundet på sine steder. Men det er ikke tilstrekkelig. Naturvernforbundet må være prinsipiell motstander av alle inngrep i restene av fri natur. Ikke én ny vindmølle, ikke et ett nytt «mini»-kraftverk før hele potensialet for ENØK og redusert forbruk er tatt ut! Vi må tørre å være konsekvente naturforsvarere. Først da vil vi unngå at omgivelsene blir usikre på hva vi egentlig står for.

Naturvernforbundets legitimitet er uløselig knyttet til frivillig, lokalt arbeid. Dette arbeidet består dels i å spre kunn-

skap og holdninger, og dels å kjempe for konkrete saker. Vårt gjennomslag henger nøye sammen med framtoning, handlinger og synspunkter i de konkrete sakene. Mener vi alvor? Tar vi de praktiske konsekvensene av vårt grunnsyn? Snakker vi med én tunge? Dette danner omgivelsenes oppfatning av hvor vi står.

Naturvernforbundet får årlig milliontilskudd fra Staten som et resultat av at vi har fylkes- og lokallag over hele landet. Men er det noen som ser lite til pengestrømmen, så er det lokalapparatet. Sekretariatet vokser, og er nå på samme størrelse som i kriseårene 1997-98.

NOA ønsker at vi tør å være annerledes og ta skrittet tilbake til en mer lokalstyrt organisasjon. Sentralledets oppgave er å støtte, sy sammen og forsterke summen av det lokale arbeidet. Fagansvaret, og ressurser til å fronte saksområder, kan delegeres ut til fylkeslag med spesiell kompetanse eller til fagutvalgene, i samspill med styrende organer.

Som leder i skogutvalget vet jeg at de beste resultatene kommer i et nært samspill mellom lokale forkjempere og sentral støtte, på de lokales premisser, og med dem som «eiere» av sakene. Det er arbeidskrevende, men det er det som legger grunnlaget for seirene. Denne arbeidsmåten bør systematiseres. Ved at det ansettes regionale reisesekretærer, hvis eneste oppgave er å hjelpe fram og støtte lokale saker, tror jeg det er mulig å blåse liv i det lokale arbeidet. Sentralledet bør i langt mindre grad – om noen – arbeide med et eget arbeidsprogram, uavhengig av sakene som foregår der ute. Rollen må heller være å sy sammen og støtte det lokale arbeidet og arbeidet i fagutvalgene. Dette krever et langt mindre sentralt sekretariat enn i dag.

Dette er debatten vi ønsker: Hvordan kan vi framstå som naturens fremste forkjemper, hvordan kan vi bidra til å erstatte fortsatt materiell vekst med ikke-vekst og beskyttelse av vårt eget livsgrunnlag? Og hvordan kan vi bedre benytte vår største styrke: Våre dyktige og helhjertede frivillige rundt i fylkes- og lokallagene?

Gjermund Andersen

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Naturvernforbundet ser heilskapen i energipolitikken

Nyansane er vorte borte frå den norske debatten om fornybar energi.

Vindmøller er anten heile klimaløysinga, eller berre naturøydeleggande om ein skal tru slagorda frå dei to fløyane. Som Noregs største og viktigaste natur- og miljøvernorganisasjon må Naturvernforbundet sjå heilskapen, og fremja ein bærekraftig og heilskapleg energipolitikk som også tek inn over seg konsekvensar for naturmangfold og klimagassutslepp i resten av Europa.

Naturvernforbundet sitt prinsippprogram lyfter fram dei gode, kunnskapsbaserte og bærekraftige løysingane for framtida. Om energi står mellom anna dette:

Naturvernforbundet meiner at:

- Det norske energiforbruket må reduserast. Det må leggjast til rette for energifrigjering. Forbruket i hushaldningar, kontor, næringsbygg og offentlege bygg må vere minst mogleg. Industrien må drivast mest mogleg energieffektivt.

- Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. Samstundes med energisparing, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som bio- og solenergi, bølge- og vindkraft. Ved all utbygging må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap.

Naturvernforbundet slår med dette fast at all energiproduksjon har negative konsekvensar for natur og miljø. Det viktigaste grepet i ein bærekraftig energipolitikk som fasar ut fossil energi er difor energisparing. Men fordi over 70 prosent av energiforbruket i Europa kjem frå fossile kjelder eller kjernekraft klarar me ikkje spranget ut av det fossile samfunnet utan auka produksjon av fornybar energi.

FOTO: HALLGEIR F. OPDAL

Oljefri.no er en satsing fra Naturvernforbundet for å redusere forbruket av fossil energi, og bidra til energisparing. Bildet viser fylkesleder Steinar Nygaard i Sør-Trøndelag på stand under lanseringen i Trondheim.

Slike utbyggingar må skje med så små skader på natur og miljø som mogeleg. Nokre vindkraftprosjekt er betre enn andre. I enkelte område er det ein fordel å auka uttaket av biomasse til biokraft, mellom anna for å hindra attgroing, men ikkje over alt. Opprusting av eksisterande vasskraftverk og mindre vasskraftutbyggingar kan aksepteras i nokre vassdrag. Nye energiformar som bølge- og saltkraft

har også eit stort potensiale, men det er naivt å tru at det ikkje vil komma natur- og miljøkonfliktar også her. Naturvernforbundet er - som ein stor og demokratisk natur- og miljøorganisasjon med lokal forankring - unikt godt plassert til å gjera dei naudsynte avvegningane.

Me treng meir kunnskap om konsekvensane av einskildprosjekt og sumverknadane, men det europeiske naturmangfaldet er like mykje verdt som det norske, og om me kan hjelpa Europa i deira arbeid få å fasa ut fossil energi så kan krafteksport vera viktig både for klimaet og naturmangfaldet.

I Natur&Miljø nummer 6/2012 skriv Karin Irene Olsen at Naturvernforbundet må sjå heilskapen i energipolitikken. Det er me hjarteleg samde i!

Sunniva Holmås Eidsvoll

Sentralstyremedlem

Ottar Michelsen

Varamedlem i sentralstyret

Ingar Flatlandsmo

Sentralstyremedlem

Send dine meninger til
Natur & miljø!
redaksjonen@naturvernforbundet.no

PS: Jo kortere du skriver,
jo større er sjansen for at
vi har plass til innlegget.

finsefondet
STIPENDIUM TIL VERN AV FJELLNATUR
Finsefondets styre vil i 2013 dele ut stipend(er) i størrelsesorden 50 - 300 000 kroner. Alle som faller inn under fondets formål, kan søke. Søknadsfrist 1. mars 2013. Les om Finsefondet og hvordan du søker på www.finsefondet.no

KLARE FOR BATTERI

Mellom 25. februar og 17. mars bør du ha batteriene klare. Da er tusenvis av fjerdeklassinger med på Miljøagentenes batterijakt. Nåde deg hvis du kaster batteriene i restavfallet!

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

MILJØAKTIVITETEN

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen. Denne gangen: Finn ut av harens meny.

Hva spiste haren?

ÅRSTID:

Vinter

HVA:

Plant en harelort

HVORFOR:

For når frøene som er inne i lorten spirer vil man se hva haren har spist om vinteren.

SLIK GJØR DU:

Finn harelort, hvis dere har et naturområde i nærheten. (bruk noe å ta dem med, plasthanske, papirbit eller lignende). Plant lorten et lunt sted ute, eller i en potte i vinduet. Vann (og vent).

DU TRENGER:

- En harelort eller annen lort fra planteeteere
- Jord
- En blomsterpotte og litt vann

MER MORO?

Finn flere aktivitetsark på www.miljoagentene.no/aktiv.

– Jeg synes det er veldig spennende. Alle kan melde seg på konkurransen, også lærer man jo masse! sier Tuva (9).

– Det er gøy å være med og finne batterier. Også vil vi prøve å vinne! sier Victor (9)

Begge skal de være med i batterijakten sammen med klassen sin.

NYTT EU-DIREKTIV

Det er første gang Miljøagentene arrangerer batterijakten. Konkurransen er for elever på fjerde trinn og går ut på å samle inn så mange brukte batterier som mulig.

– Rett før jul ble EUs batteridirektiv tatt inn i norsk regelverk. Frem til da var det lov å kaste vanlige batterier i restavfallet, men nå skal alle batterier samles inn. På den måten kan de resirkuleres, og vi hindrer at skadelige stoffer spres i miljøet. Vi tror det er mange som ikke har fått med seg det nye regelverket. Derfor arrangerer vi batterijakten, forteller Anne Bleiklie, kommunikasjonsagent i Miljøagentene.

KJEMPEPOPULÆRT

Og den er det mange som har fått med seg. Miljøagentene har sendt brev til alle landets skoler, og responsen har vært enorm. Da Natur & miljø gikk i trykken var mer enn syv tusen fjerdeklassinger påmeldt. Nye påmeldinger strømmer inn hver dag.

– Dette er helt vanvittig bra. Vi hadde ikke lagt listen så høyt og hadde tenkt å bruke dette året på å gjøre den kjent, forteller Bleiklie.

KAN BLI NYE BILER OG BÅTER

Viktor og Tuva har skjært hvorfor man skal gjenvinne batterier.

– Vi må gjenvinne batterier for at vi ikke skal forsøple naturen. Dessuten er det noe som heter sink i batteriene, og om vi ikke gjenvinner det så kan det bli tomt i gruvene. Brukte batterier kan bli til nye båter og biler, forklarer han.

Tuva har et godt tips til alle som skal være med.

– Samarbeide mye! Også er det kjem-

peviktig å huske å teipe batteriene, for det kan være brannfarlig! sier hun.

ÅRLIG BATTERIJAKT

Miljøagentene vil gjøre batterijakten til en årlig hendelse for fjerdeklassingene. De har inngått samarbeid med Clas Ohlson og Batteriretur. De som blir med kan vinne en stor gevinst. Den klassen som greier å samle inn flest batterier vinner et helt klassesett med bærbare pc-er.

– Det gjelder rett og slett å samle inn så mange batterier som mulig. Batteriene kan sendes inn til oss i posten eller leveres på en Clas Ohlson-butikk, sier Bleiklie.

Og klasser som bare har fire elever har like stor sjanse til å vinne som klasser med 25 elever. Vekten av batteriene deles på antall elever, og da blir det likt for alle, uansett hvor stor klassen er.

JAKTI!

Tuva (9) og Victor (9) skal være med på batterijakten sammen med klassen sin.

FOTO: TORBJØRN KATBORG GRØNNING

Vil heller ha fisk enn olje

Miljøagenten Sara (12) fra Lørenskog er mot oljeboring i Lofoten og hogging av regnskog. Hun lever miljøvennlig, men glemmer av og til å slå av lyset ...

– *Hvorfor er du miljøagent?*

– Jeg er veldig opp av miljøet. I Miljøagentene får jeg mer kunnskap om viktige saker, og jeg får vite hva jeg kan gjøre for miljøet. I Lofoten har de planer om å bore etter olje. Det kan ødelegge for fisket i området. Det er viktig at barna viser de voksne at vi vil ta vare på naturen. Ikke alle voksne tenker så mye på det.

– *Er du med i et lokallag?*

– Nei, men jeg har planer om å starte eget lokallag i klassen. Jeg har ikke fått det til ennå, men jobber med saken ...

– *Hvilken miljør sak er du mest opptatt av?*

– At de skal slutte å hogge ned regnskogen. I regnskogen lever det en masse arter, og vi er også avhengig av dem. Hvis alle trærne forsvinner, får ikke menneskene nok oksygen. Når de hogger regnskog mister folkene som bor der hjemmene sine. Det må vi hindre.

Synes du voksne gjør nok for miljøet?

– Noen, men ikke alle. Jeg synes de

Sara (12) vil starte eget miljøagentlag i klassen sin.

FOTO: TORBJØRN KATBORG GRØNNING

kunne gjøre mer. Bli flinkere til å resirkulere og kjøre mindre bil, for eksempel.

– *Har du vært med på å jobbe med noen store miljør saker?*

– Klassen min skal være og samle inn batterier i Batterijakten til Miljøagentene. Tidligere har vi samlet inn brukte telys til resirkulering. Det er mange som ikke tenker på at de kan brukes igjen.

– *Lever du miljøvennlig?*

– Ja, jeg tror det. Men det hender jeg glemmer å ta ut stikkkontakten etter at jeg har ladet mobiltelefonen, og det er ikke alltid jeg husker å slå av lyset når jeg går ut av et rom. Det er sånne ting alle må bli flinkere til.

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, VELDIG SKUFFET

John Tvedt

Med John Tvedts bortgang mistet Naturvernforbundets lokallag i Lillehammer og fylkeslag i Oppland en av sine mest markante kjemper.

Han var også en ustoppelig humørspreader, original tenker og inspirator. 9. januar 2013 var det slutt på over fire årtiers usvikelig naturverninnsats. John var med da lokallaget startet i 1974. Han ble lagets første leder. Siden vekslet han mellom verv som styremedlem og leder. Han var også leder i fylkeslaget, landsstyreprerentant for Oppland i Norges Naturvernforbunds landsstyre og satt i styringsgruppa for Naturvernforbundets OL-prosjekt, Prosjekt Miljøvennlig OL, fra starten i 1989 til avslutningen i 1994. Dette var Naturvernforbundets til da største enkeltprosjekt og endte med at

den internasjonale olympiske komité innførte miljø som den nye, tredje dimensjon i OL i tillegg til idrett og kultur.

John Tvedt hadde sine røtter dypt plantet i naturen. Det rådet aldri tvil om hans genuine kjærlighet til og respekt for naturen, naturmangfoldet og vårt felles livsmiljø. Lokalt engasjerte han seg i hele spennet av natur- og miljøvern-saker fra hogst i skogen utenfor skolen der han arbeidet og drev uteskole, via seiersrike kamper for å hindre veilbygging og inngrep i Lillehammers naturperle Gropmarka, til forbruker- og forurensningssaker. På regionalt og nasjonalt nivå gikk han med glød inn i vassdragsvernarbeidet. Blant annet fulgte han Øvre Otta-saken fra starten tidlig på 1970-tallet.

Naturvernholdningene til John

Tvedt dannet fundament også for hans politiske virksomhet i Venstre og hans yrkesgjerning som lærer ved Smestad ungdomsskole fra 1969. Her startet han raskt Smestad naturvernklubb. Den ble forløperen til det første Natur og Ungdom-laget i Lillehammer. Som engasjert og godt likt lærer sådde John Tvedt solide naturvernholdninger i mange elevers sinn. Flere av hans elever, som for eksempel den profilerte zoologen og biologen professor Dag Hessen, fører arven videre. Det ligger en trøst i vissheten om at mye av det han stod for på denne måten lever videre, men tomrommet etter John i Naturvernforbundet blir likevel stort.

Kåre Olerud

Naturvernforbundet sin "distriktspolitikk"

Vi som lever i det vi kanskje kan kalle utkant-Noreg, eller i alle fall ikke i dei sentrale stroka i nærleiken av hovudstaden, kan av og til lure på om Naturvernforbundet har tanke for oss.

Det verkar ofte som at ein "frontar" saker på ein måte som ikkje tek omsyn til at Noreg ikkje berre er Oslo-gryta.

Dette er synd då det gjer det vanskeleg å få oppslutnad om mange av dei gode sakene som Naturvernforbundet burde få gjennomslag for, og også å skaffe forbundet nye medlemmer på "landsbygda". Eg skal i det fylgjande nemne nokre slike saker.

Naturvernforbundet har vorte ein ivrig talsmann for å modernisere jernbana med dobbelspor og snøggog for å få meir av person- og godstransporten over frå bil og fly til den meir miljøvenlege jernbanetransporten. Dette er viktig nok og særleg då rundt dei store byane med utbygging som kan redusere privatbiltrafikken. Vi som lever utanfor dei større byane og som ikkje har jernbanesamband og heller ikkje kan få det, er derimot skeptiske til såkalla "høghastighetstog" på til dømes Bergensbana og Dovrebana. Vi har merka oss at Naturvernforbundet har vore positiv til slike planar, også i arbeids-

programmet, om å bygge ut jernbanene mellom dei store byane slik at dei kan ta imot slike tog. På denne måten kan ein sjølvstakt få tak i meir av den person- og godstrafikken som no går med bil, også meir av den som går med forureinande fly. Dette jernbanenettet vil likevel verte svært kostbart å bygge ut og drive i eit så grisgrendt land som Noreg. Det kan ofte vere meir miljøvenleg å bruke midlane til å halde vedlike og forbetre vegnettet ein har, for å få kollektivtrafikken fortare og sikrare fram, og også bygge tunnellar mellom Vestlandet og Austlandet. Det er ikkje mogeleg å få midlar nok til både forbetring og nok vedlikehald av det noverande vegnettet og samstundes satse på høgfartstog mellom dei store byane. Noko anna er rein ynsketenking, og Naturvernforbundet bør ikkje prøve seg på det.

Å ta vare på matjorda vår er viktig av mange grunnar, men først og fremst av omsyn til matvaretryggleiken i eit land som berre produserer cirka 50 prosent av den maten vi treng, og der vi ser at matvareproduksjonen i verda vert truga av aukande folketal, forureining, naturkatastrofar med flaum og turke og klimaendringar. Vi treng difor eit kraftig vern

om den matjorda og den matvareproduksjonen vi har. Eg synest ikkje at Naturvernforbundet har vore nok på offensiven når det gjeld jordvernet, og heller ikke aktiv nok for å støtte bondeorganisasjonane sin kamp for betre lønsemd i jordbruket. Vi kan nok vere usamde med bøndene i ein del saker, men her bør vi gje bøndene vår fulle støtte når dei urbane bondemobbarane i Fremskrittspartiet skrik opp om høge matvareprisar.

Andre saker kunne og nemnast, der Naturvernpartiet opptretr som eit "byparti". Eg tenkjer då særleg på ein del utspel i rovdyrpolitikken som viser lite omtanke for til dømes sauebøndene. Eg er klar over at Naturvernforbundet står sterkast i byar og i fylke med ein stor del av folket busett i byar og tettstader. Naturvernforbundet må likevel ikkje gløyme dei i meir grisgrendte strøk. Desse må og lyttast til dersom vårt arbeid skal bli ein politikk for heile landet. Slik som situasjonen er no, er eg redd for at Naturvernforbundet misser støtte i "distrikta", og at folk der oppfattar Naturvernforbundet som "nikkersadelen" i byane sin forlenga arm.

Jon Farestveit

Sogndal

Last ned påminnelse
til din kalender.

"How can they throw this in the waste, when it so clearly is carbon based. You can totally see it's fiberlaced..."

EPLJUICE? RESIRKULER!

Gi alle drikkekartonger nytt liv!

Alle typer drikkekartong kan gjenvinnes, både store melkekartonger og de små med saft. Skyll, brett og stapp kartongene og lever dem i din kommunes innsamlingsordning. Da blir de til nye kartongprodukter som pizza- og skoerker.
Et lite løft for deg - et stort løft for miljøet!

BLI EN RESIRKULERINGSURU DU OGSÅ!

Se hvordan på wecandomore.no

PRISVINNENDE DANSK DESIGN

“- Flammer er ikke firkantede. Derfor er brennkammeret designet som en hule som omfavner de dansende flammene.” Ordene tilhører formgiveren bak Scan 85. Resultatet er en vedovn der brennkammeret har fått ekstra oppmerksomhet i designprosessen.

Design:

Nicolai Søgaard
Thomas Højland

Danmark har et designmiljø i verdenstoppen. Her blir nye ideer realisert og ikoniske objekter ser dagens lys. Fra vår fabrikk utenfor Odense nyter Scan godt av dette miljøet når vi utvikler, designer og produserer våre konsepter. For oss handler det ikke kun om varme – det handler like mye om innovasjon, design og interiør.

Scan selges kun hos Ildstedet. Finn din forhandler på ildstedet.no

SCAN[®]
DANISH HEATING IDEAS